Należność pocztowa uiszczona ryczałtem.

Rok X. Nr. 2 (96).

DZIENNIK URZĘDOWY

KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO

LUBLIN 1 października 1937 r.

TREŚĆ:

CZĘŚĆ URZĘDOWA:

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA:

Część urzędowa.

24

ROZPORZĄDZENIE.

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 10 sierpnia 1937 r. (BP-18267/37)

o wymiarze godzin nauczania oraz innych zajęć obowiązkowych nauczycieli i kierowników szkół.

Na podstawie art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 1 lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr 104, poz. 873 z r. 1932), zmienionej rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 85, poz. 660) postanawiam, co następuje:

PRZEPISY SZCZEGÓLNE.

I. Przedszkola.

§ 1. (1) Wychowawczyni przedszkola obowiązana jest do prowadzenia zajęć wychowawczych w wymiarze 30 godzin tygodniowo.

2) Kierowniczka przedszkola obowiązana jest do prowadzenia zajęć wychowawczych w wymiarze 28 godzin tygodniowo. W przedszkolach o trzech i więcej oddziałach odlicza się kierowniczce z obowiązkowego wymiaru zajęć po dwie godziny tygodniowo za każdy oddział powyżej dwuch.

I. Publiczne szkoły powszechne.

§ 2. (1) Nauczyciel szkoły powszechnej obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 30 godzin lekcyjnych tygodniowo.

(2) Prefektowi szkoły powszechnej odlicza się od powyższego wymiaru godzin nauczania 6 godzin na zajęcia duszpasterskie, związane z praktykami religijnymi uczniów.

§ 3. Nauczyciel szkoły powszechnej specjalnej, względnie oddziału specjalnego (pomocniczego), obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 28 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 4. (1) Kierownik szkoły powszechnej obowiązany jest zgodnie z postanowieniami statutu publicznych szkół powszechnych do udzielania nauki w wymiarze:

28 godzin lekcyjnych tygodniowo w szkole o 2 nauczycielach,

26 godzin lekcyjnych tygodniowo w szkole o 3 nauczycielach.

24 godzin lekcyjnych tygodniowo w szkole o 4 nauczycielach,

22 godzin lekcyjnych tygodniowo w szkole o 5 nauczycielach,

20 godzin lekcyjnych tygodniowo w szkole o 6 nauczycielach.

(2) Przy liczbie nauczycieli nie mniejszej od 7, kierownik otrzymuje za każdy oddział powyżej 7 — dwie godziny tygodniowo dalszej zniżki, a więc przy ośmiu oddziałach uczy 18 godzin tygodniowo, przy dziewięciu oddziałach — 16 godzin tygodniowo itd.

§ 5. Kierownik szkoły powszechnej specjalnej obowiązany jest, zależnie od liczby nauczycieli względnie oddziałów, do udzielania nauki w wymiarze godzin, przewidzianym w § 4, zmniejszonym o 2.

§ 6. Nauczyciel szkoły powszechnej, powołany do pracy instruktorskiej, otrzymuje na czas pełnienia tej pracy zniżkę obowiązującego go wymiaru godzin nauczania do 6 tygodniowo. W wyjątkowych przypadkach Minister może zmniejszyć mu ten wymiar lub zwolnić go całkowicie od godzin lekcyjnych.

III. Szkoły średnie ogólnokształcące i zakłady kształcenia nauczycieli.

§ 7. Nauczyciel szkoły średniej ogólnokształcącej (gimnazjum i liceum) i seminarium dla wychowawczyń przedszkoli, obowiązany jest do udzielania nauki w następującym wymiarze:

a) 27 godzin lekcyjnych tygodniowo w I kategorii przedmiotów, obejmującej: rysunek, zajęcia praktyczne, śpiew i muzykę, ćwiczenia cielesne, przysposobienie wojkowe, przysposobienie sportowe,

b) 23 godzin lekcyjnych tygodniowo w II kategorii przedmiotów, obejmującej: religię, historię, geografię, higienę, filozofię, zagadnienia życia współczesnego,

c) 21 godzin lekcyjnych tygodniowo w III kategorii przedmiotów, obejmującej: języki, matematykę, fizykę, chemię, biologię.

§ 8. (1) Nauczyciel Państwowego Wyższego Kursu Nauczycielskiego, Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, Państwowego Instytutu Robót Ręcznych i pedagogium, obowiązany jest do udzielenia nauki w wymiarze 18 godzin lekcyjnych tygodniowo.

(2) Nauczyciel liceum pedagogicznego obowiązany jest do pełnienia wszystkich czynności, związanych z przygotowaniem zawodowym uczniów, oraz do udzielania nauki w następującym wymiarze:

a) 21 godzin lekcyjnych tygodniowo w I kategorii przedmiotów, obejmującej: rysunek, zajęcia praktyczne, przysposobienie wojskowe, przysposobienie sportowe, śpiew i muzykę, gospodarstwo domowe, higienę szkolną, ćwiczenia cielesne,

b) 18 godzin lekcyjnych tygodniowo w II kategorii przedmiotów, obejmującej: religię, naukę języków, historię, matematykę, fizykę i chemię, biologię, geografię, pracę społeczno-wychowawczą, przedmioty pedagogiczne.

§ 9. Nauczyciel Państwowego Instytutu Nauczycielskiego obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 15 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 10. Dyrektor (przełożona), względnie pełniący obowiązki dyrektora (przełożonej):

a) Państwowego Instytutu Nauczycielskiego, oraz pedagogium i liceum pedagogicznego, przy których jest zorganizowany internat,— obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 4 godzin lekcyjnych tygodniowo,

b) Państwowego Wyższego Kursu Nauczycielskiego, Państwowego Instytutu Pedagogiki Specjalnej, Państwowego Instytutu Robót Ręcznych, szkoły średniej ogólnokształcącej, obejmującej gimnazjum i liceum, oraz pedagogium i liceum pedagogicznego, — obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 6 godzin lekcyjnych tygodniowo,

c) seminarium dla wychowawczyń przedszkoli, szkoły średniej, ogólnokształcącej, obejmującej tylko gimnazjum, — obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 8 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 11. Nauczyciel szkoły ćwiczeń lub publicznej szkoły powszechnej, spełniającej zadania szkoły ćwiczeń, obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 23 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 12. (1) Kierownik (nauczyciel, pełniący obowiązki kierownika) szkoły ćwiczeń, lub publicznej szkoły powszechnej, spełniającej zadania szkoły ćwiczeń, obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze:

18 godzin lekcyjnych tygodniowo w szkole o 2 oddziałach czynnych,

16 godzin lekcyjnych tygodniowo w szkole o 3—4 oddziałach czynnych,

14 godzin lekcyjnych tygodniowo w szkole o 5—6 oddziałach czynnych,

12 godzin lekcyjnych tygodniowo w szkole o 7 oddziałach czynnych.

(2) Pełniący obowiązki kierownika szkoły ćwiczeń nauczyciel przedmiotów pedagogicznych w liceum pedagogicznym, obowiązany jest do udzielania nauki łącznie w liceum pedagogicznym i szkole ćwiczeń w wymiarze:

15 godzin lekcyjnych tygodniowo, gdy szkoła liczy 2 oddziały czynne,

13 godzin lekcyjnych tygodniowo, gdy szkoła liczy 3—4 oddziały czynne,

11 godzin lekcyjnych tygodniowo, gdy szkoła liczy 5—6 oddziałów czynnych,

9 godzin lekcyjnych tygodniowo, gdy szkoła liczy 7 oddziałów czynnych.

§ 13. (1) Nauczyciel szkoły średniej ogólnokształcącej, liceum pedagogicznego lub pedagogium, powołany do pracy instruktorskiej, otrzymuje na czas pełnienia tej pracy zniżkę obowiązującego go wymiaru godzin nauczania do 6 godzin lekcyjnych tygodniowo. W wyjątkowych przypadkach Minister może go zwolnić całkowicie od obowiązku udzielania nauki.

(2) Nauczyciel szkoły średniej ogólnokształcącej, liceum pedagogicznego lub pedagogium, pełniący obowiązki kierownika ogniska metodycznego, otrzymuje na czas pełnienia tej pracy zniżkę obowiązującego go wymiaru godzin nauczania do 12 godzin lekcyjnych tygodniowo.

IV. Szkoły zawodowe.

§ 14. (1) Nauczyciel szkoły zawodowej obowiązany jest do udzielania nauki w następującym wymiarze:

a) 27 godzin lekcyjnych tygodniowo w I kategorii przedmiotów, obejmującej: pisanie na maszynie, zajęcia warsztatowe, zajęcia praktyczne z wyjątkiem szkół średnich rolniczych, liceów rolniczych, liceów gospodyń wiejskich oraz szkół przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym II stopnia, mu-

zykę, śpiew, ćwiczenia cielesne, przysposobienie wojskowe, przysposobienie sportowe,

b) 23 godzin lekcyjnych tygodniowo w II kategorii przedmiotów, obejmującej: religię, historię, higienę z wyjątkiem liceów gospodarstwa domowego oraz szkół przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym II stopnia, naukę o Polsce współczesnej, zajęcia praktyczne w szkołach średnich rolniczych, liceach rolniczych, liceach gospodyń wiejskich oraz w szkołach przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym II stopnia;

c) 21 godzin lekcyjnych tygodniowo w III kategorii przedmiotów, obejmującej: naukę ogólną języków, prawoznawstwo (zasady prawa) z wyjątkiem liceów administracyjnych i mierniczych, pedagogię, psychologię, rachunki i matematykę z wyjątkiem liceów przemysłowych męskich, geometrię wykreślną, perspektywę, fizykę, chemię ogólną, przedmioty przyrodnicze, ćwiczenia w pracowniach fizycznej, chemicznej ogólnej i przyrodniczej, geografię gospodarczą z wyjątkiem szkół handlowych i kupieckich, zagadnienia gospodarcze i społeczno-państwowe z wyjątkiem liceów rolniczych oraz liceów gospodyń wiejskich, politykę agrarną, stenografię, estetykę, rysunek, rysunek zawodowy w szkołach stopnia gimnazjalnego i niższego, rysunek techniczny, rysunek z ćwiczeniami plastycznymi, rysunek odręczny, rysunek zawodowy artystyczny;

d) 18 godzin lekcyjnych tygodniowo w IV kategorii przedmiotów, obejmującej przedmioty, wymienione w programach nauki, jako przedmioty zawodowe, a nie zaliczone do poprzednich kategoryj, a nadto matematykę w liceach przemysłowych męskich, mechanikę techniczną, chemię techniczną, chemię z materiałoznawstwem, higienę w liceach gospodarstwa domowego oraz w szkołach przysposobienia w gospodarstwie rodzinnym II stopnia, naukę języków w zastosowaniu do zawodu w szkołach kupieckich, handlowych i hotelarskich, chemię w liceach gospodarstwa domowego, współczesne zagadnienia społeczno-państwowe i gospodarcze w liceach rolniczych oraz w liceach gospodyń wiejskich.

(2) Ponadto każda z wymienionych kategoryj obejmie przedmioty i ćwiczenia, które Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do niej zaliczy.

§ 15. (1) Kierownik warsztatów w szkole męskiej obowiązany jest do pełnienia wszystkich czynności, związanych z kierownictwem warsztatami i zajęciami praktycznymi uczniów, przez cały czas pracy uczniów w warsztatach szkolnych oraz do udzielania nauki:

a) gdy zajęcia uczniów w warsztatach trwają od 10 do 23 godzin tygodniowo — w wymiarze od 14 do 9 godzin lekcyjnych tygodniowo, w zależności od decyzji Ministerstwa,

b) gdy zajęcia uczniów w warsztatach trwają 24 lub więcej godzin tygodniowo — w wymiarze 8 do 6 godzin lekcyjnych tygodniowo z tym, że ogólny wymiar godzin czynności w warsztatach i godzin nauczania wynosi 32 godziny tygodniowo.

(2) Kierownik(czka) warsztatów w szkole żeńskiej obowiązany(a) jest do pełnienia wszystkich czynności związanych z kierownictwem warsztatami i zajęciami praktycznymi uczennic, w ogólnym wymiarze 36 godzin tygodniowo, a w tym do udzielania nauki w wymiarze uzupełniającym godziny zajęć warsztatowych do 36 tygodniowo, lecz nie mniejszym niż 12 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 16. Kierownik wydziału, względnie działu, obowiązany jest do pełnienia wszystkich czynności, związanych z kierownictwem, oraz do udzielania nauki w wymiarze od 12 do 18 godzin lekcyjnych tygodniowo, zależnie od wielkości wydziału (działu) i decyzji Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

§ 17. Asystent, względnie instruktor szkoły zawodowej, obowiązany jest do pełnienia czynności asystenckich lub instruktorskich w wymiarze 36 godzin tygodniowo.

§ 18. Asystent, względnie instruktor szkoły zawodowej, który nie może być zajęty czynnościami asystenckimi, względnie instruktorskimi w pełnym wymiarze godzin, określonym w § 17, obowiązany jest do pracy, związanej z prowadzeniem pracowni, względnie warsztatów, w liczbie godzin, brakującej mu do pełnego wymiaru.

§ 19. Dyrektor szkoły zawodowej obowiązany jest niezależnie od pełnienia czynności dyrektora szkoły do udzielania nauki w wymiarze 6 godzin lekcyjnych tygodniowo.

V. Szkoły artystyczne.

§ 20. Nauczyciel konserwatorium muzycznego obowiązany jest do udzielania nauki w następującym wymiarze:

a) 27 godzin lekcyjnych tygodniowo w I kategorii przedmiotów, obejmującej: naukę gry na fortepianie dodatkowym, akompaniament, naukę gry na instrumentach perkusyjnych, ćwiczenia ruchowe (np. gimnastykę rytmiczną), język włoski, łacinę, kostiumologię, charakteryzację, inspekcję orkiestry i chóru,

b) 21 godzin lekcyjnych tygodniowo w II, kategorii przedmiotów, obejmującej: niższe i średnie kursy gry na fortepianie, skrzypcach, altówce, wiolonczeli i organach, naukę gry na instrumentach dętych, kontrabasie i harfie (wszystkie kursy), zasady muzyki, solfeż, harmonię, kontrapunkt, instrumentoznawstwo, historię muzyki, czytanie partytur, naukę o formach, psychologię, logikę

akustykę, estetykę, pedagogikę ogólną i specjalną, reżyserię i korepetycje w klasie operowej, rytuał kościelny dla organistów.

c) 18 godzin lekcyjnych tygodniowo w III kategorii przedmiotów, obejmującej: wyższe kursy fortepianu, skrzypiec, altówki, wiolonczeli, organów, teorię i kompozycję specjalną, dyrygenturę, śpiew solowy oraz orkiestrę, chór i zespoły kameralne.

d) 12 godzin lekcyjnych tygodniowo w IV kategorii przedmiotów, obejmującej: kursy repertuarowe (wirtuozowskie) oraz cykl nauk muzykologicznych.

§ 21. Dyrektor (rektor) konserwatorium muzycznego obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 6 godzin lekcyjnych tygodniowo, a zastępca dyrektora (wicerektor) — 12 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 22. Nauczyciel Państwowego Instytutu Sztuki Teatralnej obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 18 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 23. Dyrektor Państwowego Instytutu Sztuki Teatralnej obowiązany jest do udzielania nauki w wymiarze 6 godzin lekcyjnych tygodniowo.

§ 24. Nauczyciele, asystenci, instruktorzy i dyrektorzy Instytutów Sztuk Plastycznych, obowiązani są do udzielania nauki i innych zajęć w wymiarze, określonym w §§ 14 punkt d), 15, 16, 17, 18, 19.

PRZEPISY WSPÓLNE.

§ 25. Oprócz udzielania, nauki, względnie pełnienia czynności asystenckich lub instruktorskich, do ogółu zajęć obowiązkowych nauczycieli i kierowników szkół należy spełnianie wszystkich czynności, przewidzianych osobnymi przepisami.

§ 26. (1) Gdy szczególne warunki organizacyjne szkoły w związku z planem godzin będą tego wymagały, nauczyciele i kierownicy szkół obowiązani są do udzielania nauki, względnie pełnienia czynności asystenckich lub instruktorskich w wymiarze wyższym, niż określony przepisami szczególnymi — czyli w godzinach nadliczbowych.

(2) Wymiar godzin nadliczbowych, do którego nauczyciele są zobowiązani, nie może przekraczać:

a) dla nauczycieli wszystkich typów szkół — 4 godzin tygodniowo,

b) dla kierowników wydziałów — 3 godzin tygodniowo,

c) dla dyrektorów i kierowników wszystkich typów szkół, z wyjątkiem kierowników publicznych szkół powszechnych (specjalnych) — 2 godzin tygodniowo.

(3) Kierownicy warsztatów, asystenci i instruktorzy w szkołach zawodowych zobowiązani są do pełnienia czynności w godzinach nadliczbowych w takim wymiarze, jaki wynika z warunków organizacyjnych szkoły w związku z planem godzin.

(4) Kierownicy publicznych szkół powszechnych (specjalnych) nie mogą być zatrudnieni w godzinach nadliczbowych.

§ 27. Za pracę w godzinach nadliczbowych przysługuje nauczycielowi (asystentowi, instruktorowi) dodatek służbowy w wysokości określonej osobnymi przepisami.

§ 28. (1) Nauczyciel (kierownik wydziału, działu, warsztatu), asystent, instruktor i dyrektor (kierownik, przełożona), który otrzymał na podstawie właściwych przepisów zniżkę obowiązującego go wymiaru godzin nauczania, względnie wymiaru godzin czynności asystenckich lub instruktorskich, nie może być w tym czasie zatrudniony w godzinach nadliczbowych.

(2) Przepis ustępu poprzedniego nie dotyczy nauczycieli, pełniących obowiązki kierowników ognisk metodycznych, którzy mogą być zatrudnieni w godzinach nadliczbowych w wymiarze najwyżej 3 godzin tygodniowo.

§ 29. (1) Nauczyciel, który zgodnie z przepisanym planem godzin nie udzielał w pewnych okresach roku szkolnego nauki w obowiązującym go wymiarze godzin lekcyjnych tygodniowo, powinien tę brakującą liczbę godzin lekcyjnych, o ile organizacja planu nauki tego wymaga, uzupełnić w innych okresach roku szkolnego, przy czym nie można go zobowiązać do większej liczby godzin, niż 32 tygodniowo.

(2) Gdy wskutek tego w pewnych okresach nauczyciel udzielał nauki w wymiarze wyższym od normalnie go obowiązującego, prawo do dodatku służbowego za godziny nadliczbowe przysługiwać mu będzie dopiero po uzupełnieniu wszystkich godzin, brakujących mu do normalnego wymiaru w poszczególnych okresach roku szkolnego.

§ 30. (1) Nauczyciel, przydzielony do szkoły innego typu, obowiązany jest do udzielania nauki i innych zajęć w wymiarze, przewidzianym dla nauczycieli tej szkoły, do której został przydzielony.

(2) Postanowienia poprzedniego ustępu nie dotyczą nauczyciela, pozostającego na etacie jednej szkoły, któremu władza poleciła równocześnie spełnianie obowiązków w innej szkole.

§ 31. (1) Jeżeli nauczyciel naucza przedmiotów, należących do różnych kategoryj, to za kategorię zasadniczą, według której oznacza się obowiązujący go wymiar godzin lekcyjnych, przyjmuje się kategorię, obejmującą przedmioty, do nauczania których posiada kwalifikacje nauczycielskie, lub które głównie studiował, względnie te, których naucza w największej liczbie godzin.

(2) Przy równej liczbie godzin nauczania, przedmiotów różnych kategoryj, za kategorię zasadniczą, według której oznacza się obowiązujący nauczyciela wymiar godzin lekcyjnych, przyjmuje się kategorię przedmiotów, do nauczania których posiada kwalifikacje.

(3) Jeżeli nauczyciel, o którym mowa w ustępie poprzednim, udziela lekcyj przedmiotów kategorii zasadniczej w liczbie godzin, nie dosięgającej obowiązującego go w tej kategorii przedmiotów wymiaru, wówczas powinien brakującą liczbę godzin uzupełnić równą jej liczbą godzin, udzielanych przez niego przedmiotów innych kategoryj.

(4) Nauczyciel ćwiczeń cielesnych może brakującą mu do obowiązującego go wymiaru liczbę godzin lekcyjnych uzupełnić godzinami przysposobienia sportowego, prowadzonego przez niego w szkole w godzinach popołudniowych, a jeśli nauczyciel ten jest lekarzem, może brakującą liczbę godzin lekcyjnych uzupełnić godzinami zajęć higieniczno-lekarskich.

(5) Nauczyciel, będący kierownikiem pedagogicznym hufca szkolnego może brakującą mu do obowiązującego wymiaru liczbę godzin lekcyjnych uzupełnić najwyżej 4 godzinami zajęć w hufcu szkolnym.

(6) Nauczyciel, będący wychowawcą internatu, może brakującą mu do obowiązującego wymiaru liczbę godzin lekcyjnych uzupełnić najwyżej 10 godzinami wychowawstwa w internacie. W tym przypadku nie przysługuje mu dodatek służbowy wychowawcy internatu, a za pozostałe ewentualnie z liczby 10 godziny wychowawstwa, przekraczające obowiązujący go wymiar godzin nauczania, otrzymuje dodatek służbowy za godziny nadliczbowe.

POSTANOWIENIA KOŃCOWE.

§ 32. (1) Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1937 r.

(2) Z dniem tym tracą moc obowiązującą wszelkie przepisy wydane dotychczas w sprawach objętych rozporządzeniem niniejszym, w szczególności rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 24 stycznia 1934 r. o wymiarze godzin nauczania oraz innych zajęć obowiązkowych nauczycieli i kierowników szkół (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 1, poz. 4), z dnia 26 maja 1934 r. (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 4, poz. 57) i z dnia 29 października 1934 r. o wymiarze zajęć asystentów i instruktorów w szkołach zawodowych (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 8, poz. 123).

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
W. Świętosławski.

25.

ROZPORZĄDZENIE
Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 24 maja 1937 r. (Nr III PU-3132/37)

o organizacji szkolnictwa dokształcającego zawodowego.

Na podstawie artykułów: 2 ust. 2, 15 ust. 2 i 3, 26, 54 i 59 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389) i w związku z § 222 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 21 listopada 1933 roku o organizacji szkolnictwa zawodowego (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 15, poz. 202) zarządzam, co następuje:

§ 1. Zadaniem szkół dokształcających zawodowych jest:

a) wychowywanie religijno-moralne i społeczno-obywatelskie młodzieży,
b) udzielanie wiadomości z dziedziny życia gospodarczego i potrzeb zawodu, pogłębianie wykształcenia praktycznego, otrzymywanego przez młodzież w warsztacie pracy, oraz rozszerzanie jej wykształcenia ogólnego.

§ 2. Szkoły dokształcające zawodowe są przeznaczone dla męskiej i żeńskiej młodzieży pracującej, która wypełniła obowiązek szkolny i podlega obowiązkowi dokształcenia zawodowego.

§ 3. Szkoły dokształcające zawodowe są zasadniczo trzyklasowe; w zależności od potrzeb zawodu—za zgodą Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego lub wyznaczonej przez niego państwowej władzy szkolnej — mogą być organizowane szkoły czteroklasowe.

§ 4. Szkoły dokształcające zawodowe pod względem programowym dzielą się na:

a) ogólnozawodowe, w których odbywa się nauczanie wspólne dla młodzieży, pracującej w różnych zawodach,
b) specjalne, w których odbywa się nauczanie osobne dla młodzieży, pracującej w jednym zawodzie lub kilku zawodach pokrewnych.

§ 5. Szkoły dokształcające zawodowe mogą być męskie, żeńskie i koedukacyjne.

Szkoły dokształcające zawodowe koedukacyjne mogą być organizowane tylko w tych przypadkach, gdy liczba kandydatów lub kandydatek nie daje podstawy do zorganizowania osobnej szkoły męskiej lub żeńskiej oraz gdy zostaną zapewnione specjalne warunki wychowawcze, wypływające z koedukacyjnego charakteru szkoły.

§ 6. Szkoła dokształcająca zawodowa może być zorganizowana przy zgłoszeniu się co najmniej 30 kandydatów; w wyjątkowych przypadkach, przy mniejszej liczbie kandydatów, szkoła dokształcająca zawodowa może być zorganizowana tylko za zgodą państwowych władz szkolnych.

§ 7. W szkołach dokształcających ogólnozawodowych mogą być tworzone klasy specjalne, w których nauczanie odbywa się osobno dla młodzieży, pracującej w jednym zawodzie lub zawodach pokrewnych.

Klasy lub oddziały specjalne mogą powstawać, o ile się zgłosi odpowiednia liczba kandydatów.

§ 8. Jeżeli w szkole dokształcającej ogólnozawodowej znajduje się pewna liczba uczniów (uczennic), pracujących w jednym zawodzie lub zawodach pokrewnych, nie wystarczająca do stworzenia osobnej klasy, może być z niej utworzona grupa, dla której nauczanie przedmiotów zawodowych będzie się odbywało oddzielnie.

§ 9. Szkoły dokształcające zawodowe mogą posiadać różne wydziały specjalne, obok tego również wydział ogólnozawodowy.

§ 10. Gdy liczba uczniów (uczennic), pracujących w jednym zawodzie lub zawodach pokrewnych, rozmieszczona w dwu lub kilku szkołach dokształcających ogólnozawodowych, daje możność zorganizowania specjalnego nauczania, należy uczniów tych (uczennice te) zgrupować w jednej ze szkół. Decyzja, przy której ze szkół dokształcających ma być zorganizowane specjalne nauczanie, należy do państwowej władzy szkolnej.

§ 11. Nauczanie w szkołach dokształcających zawodowych odbywa się według programów, ustalonych lub zatwierdzonych przez państwowe władze szkolne.

§ 12. Programy szkół dokształcających ogólnozawodowych są oparte na pierwszym szczeblu programowym szkoły powszechnej; programy szkół dokształcających zawodowych specjalnych są oparte bądź na pierwszym, bądź na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej.

§ 13. Liczba godzin nauczania tygodniowo w szkołach dokształcających zawodowych wynosi w zasadzie od 8-miu do 12-tu. Plan oraz liczbę godzin nauczania w tygodniu dla poszczególnych rodzajów szkół ustalają programy.

§ 14. Przyjmowanie młodzieży do szkół dokształcających zawodowych odbywa się w zasadzie na początku roku szkolnego. Młodzież, która zaczęła pracować po tym terminie, może być przyjmowana do szkoły również w ciągu roku szkolnego.

§ 15. Warunkiem przyjęcia do klasy pierwszej szkoły dokształcającej ogólnozawodowej oraz specjalnej, opierającej swój program na pierwszym szczeblu programowym szkoły powszechnej, jest posiadanie świadectwa ukończenia klasy czwartej, szkoły powszechnej trzeciego lub drugiego stopnia, albo ukończenia z wynikiem pomyślnym pierwszego roku nauki w klasie czwartej szkoły powszechnej pierwszego stopnia, albo innego świadectwa uznanego przez państwowe władze szkolne za równoważne.

Kandydat (kandydatka), posiadający świadectwo ukończenia szkoły powszechnej drugiego stopnia lub świadectwo ukończenia klasy szóstej (z wynikiem dodatnim) szkoły powszechnej trzeciego stopnia lub świadectwo, uznane przez państwowe władze szkolne za równoważne, może być przyjęty — po złożeniu egzaminu sprawdzającego — do klasy drugiej, o ile brak jest w danej miejscowości szkoły dokształcającej zawodowej specjalnej, opierającej swój program na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej.

Kandydaci, posiadający odpowiednie wykształcenie, uznane przez państwowe władze szkolne za wystarczające, mogą być przyjmowani do klasy trzeciej.

§ 16. Warunkiem przyjęcia do klasy pierwszej szkoły dokształcającej zawodowej specjalnej, opierającej swój program na drugim szczeblu programowym szkoły powszechnej, jest posiadanie świadectwa ukończenia szkoły powszechnej drugiego stopnia lub świadectwa ukończenia z wynikiem dodatnim klasy szóstej szkoły powszechnej trzeciego stopnia lub świadectwa uznanego przez państwowe władze szkolne za równoważne.

§ 17. Dla kandydatów do klasy pierwszej, nie posiadających przygotowania wskazanego w §§ 15 i 16, może być zorganizowana klasa wstępna za zgodą państwowych władz szkolnych.

§ 18. Absolwenci szkół przysposobienia zawodowego pierwszego stopnia oraz kandydaci, posiadający wykształcenie, uznane przez państwowe władze szkolne za wystarczające — po złożeniu egzaminu sprawdzającego — mogą być przyjmowani do klasy drugiej lub trzeciej szkół dokształcających zawodowych.

§ 19. Młodzież, która do szkoły dokształcającej zawodowej nie uczęszczała lub jej nie ukończyła z przyczyn, uznanych przez państwowe władze szkolne za uzasadnione, może być dopuszczona do egzaminu dla eksternów. Zakres wymagań egzaminu dla eksternów i ich organizację ustalają osobne przepisy.

Świadectwo złożenia egzaminu przez eksterna z wynikiem dodatnim jest pod względem uprawnień równoważne ze świadectwem ukończenia publicznej szkoły dokształcającej zawodowej.

§ 20. Rozporządzenie niniejsze nie dotyczy szkół dokształcających zawodowych dla młodzieży fizycznie upośledzonej (głuchoniemych, ociemniałych) lub moralnie zaniedbanej. Organizację tych szkół określają osobne zarządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

Rozporządzenie to nie dotyczy dokształcających szkół rolniczych.

§ 21. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1937 r.

Równocześnie tracą moc wszelkie przepisy, wydane w sprawach unormowanych niniejszym rozporządzeniem.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

W. Świętosławski.

26.

ROZPORZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 24 maja 1937 r. (Nr III PU-3133/37).

o nadawaniu prywatnym szkołom dokształcającym zawodowym uprawnień szkół publicznych.

Na podstawie art. 8 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o prywatnych szkołach oraz zakładach naukowych i wychowawczych (Dz. U. R. P. Nr 33, poz. 343) zarządzam, co następuje:

§ 1. Uprawnienia publicznych szkół dokształcających zawodowych mogą być nadane:

a) prywatnym szkołom dokształcającym zawodowym, których program i organizacja odpowiadają programowi i organizacji publicznych szkół dokształcających zawodowych.

b) prywatnym szkołom dokształcającym zawodowym, różniącym się programem lub organizacją od publicznych szkół dokształcających zawodowych, a uznanym przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego za eksperymentalne.

§ 2. Nadanie uprawnień prywatnej szkole dokształcającej zawodowej może nastąpić, jeżeli:

a) odpowiada ona potrzebom gospodarczym i państwowym na danym terenie;

b) osiąga w pracy wychowawczej poziom, uznany przez państwowe władze szkolne za dorównywający poziomowi osiąganemu w publicznych szkołach dokształcających zawodowych — w szczególności w zakresie wychowania młodzieży, odpowiadającego potrzebom Państwa;

c) wyniki nauczania oraz pracy nad wychowaniem fizycznym i przysposobieniem wojskowym młodzieży dorównywają wynikom, osiąganym w odpowiednich publicznych szkołach dokształcających zawodowych;

d) posiada odpowiednie do swej liczebności i organizacji pomieszczenie, urządzenie, należyte zaopatrzenie w pomoce naukowe, oraz przestrzega wymagań higieny;

e) stosuje się ściśle do obowiązujących przepisów, dotyczących zarówno szkół dokształcających zawodowych w ogólności, jak i publicznych szkół dokształcających zawodowych, do postanowień statutu szkoły oraz wszelkich zarządzeń państwowych władz szkolnych;

f) jest czynna co najmniej od dwu lat.

§ 3. Uprawnienia szkół publicznych nadaje prywatnej szkole dokształcającej zawodowej Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego na wniosek Kuratora właściwego okręgu szkolnego.

§ 4. Nadanie uprawnień ważne jest do odwołania.

Nadane uprawnienia mogą być odwołane, gdy państwowe władze szkolne stwierdzą, że szkoła przestała spełniać którykolwiek z warunków, przewidzianych w § 2 niniejszego rozporządzenia, lub narusza inne obowiązujące ją przepisy.

§ 5. Prywatna szkoła dokształcająca zawodowa, korzystająca z uprawnień szkół publicznych, ma prawo na świadectwach szkolnych umieszczać orzeczenie: Zarządzeniem z dnia.... Nr..... Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego nadał prywatnej szkole..... (nazwa)........... uprawnienia publicznych szkół dokształcających zawodowych.

§ 6. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1937 r.

Równocześnie tracą moc wszelkie przepisy, wydane w sprawach unormowanych niniejszym rozporządzeniem.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
W. Świętosławski.

27.

ZARZĄDZENIE

Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 2 czerwca 1937 r. (Nr III P-3330/37)

o zaliczeniu szkół dokształcających zawodowych do kategorii szkół publicznych.

Na podstawie art. 1 ust. 2 i art. 59 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa (Dz. U. R. P. Nr 38, poz. 389) oraz art. 6 i 10 ustawy z dnia 29 marca 1937 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół dokształcających zawodowych (Dz. U. R. P. Nr 24, poz. 152) zarządzam co następuje:

§ 1. Szkoły wymienione na dołączonym do niniejszego zarządzenia wykazie są publicznymi szkołami dokształcającymi zawodowymi w rozumieniu art. 1 ust. 2 ustawy z dnia 11 marca 1932 r. o ustroju szkolnictwa oraz art 6 ustawy z dnia 29 marca 1937 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół dokształcających zawodowych.

§ 2. Szkoły, o których mowa w § 1 noszą nazwę: „Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa w . . . .”.

W razie istnienia w danej miejscowości kilku publicznych szkół dokształcających zawodowych, należy nazwę każdej poszczególnej szkoły uzupełnić liczbą porządkową.

§ 3. Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
w. z. **Jerzy Ferek Błeszyński.**

Załącznik do zarządzenia Ministra W. R. i O. P. z dnia 2 czerwca 1937 r. (Nr III P 3330/37).

WYKAZ
Publicznych Szkół Dokształcających Zawodowych.

OKRĄG SZKOLNY LUBELSKI

Województwo Lubelskie

Biała Podl. — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Biłgoraj — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Chełm — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Garwolin — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Hrubieszów — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Irena — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Krasnystaw — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Lublin — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa im. Prezydenta Gabriela Narutowicza.

Lubartów — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Łuków — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Międzyrzec — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Parczew — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Puławy — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Piaski — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Szczebrzeszyn — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Stoczek — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Tomaszów — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Węgrów — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Włodawa — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Zamość — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa,

Żelechów — Publiczna Szkoła Dokształcająca Zawodowa.

28.

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—

Warszawa.

OKÓLNIK Nr 61

z dnia 30 czerwca 1937 r. (II W-5737/37)

w sprawie zwolnienia od obowiązku prowadzenia ćwiczeń dziesięciominutowych i śródlekcyjnych.

Dziesięciominutowe ćwiczenia cielesne, objęte programami nauczania, dają często wyniki ujemne z powodu nieodpowiednich warunków w wielu szkołach powszechnych i średnich. Wobec tego zarządzam, aby od początku roku szkolnego 1937/38 ćwiczenia te prowadzono nadal tylko w tych szkołach, które mają względnie uzyskają odpowiednie warunki umożliwiające osiągnięcie istotnych korzyści z ćwiczeń.

Równocześnie uchylam nakaz prowadzenia tak zwanych ćwiczeń śródlekcyjnych, zarządzonych okólnikiem z dnia 15.X.1931 r. Nr I WF-4095/31 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr 11 z r. 1931, poz. 129).

Jednakże polecam nauczycielstwu szkół wszystkich stopni i typów jak najskrupulatniej przestrzegać wietrzenia klas i pracowni w czasie zajęć szkolnych; moment ten powinien być połączony z przerwą w pracy, umożliwiającą młodzieży swobodny odpoczynek i rozprostowanie całego ciała. Pamiętać przy tym należy, że im młodsze dzieci w klasach i im bardziej niewygodne ławki, tym konieczniejsze są takie odpoczynki i przerwy.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

W. Świętosławski.

29.

MINISTERSTWO WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA PUBLICZNEGO

—

Warszawa.

OKÓLNIK nr 62

z dnia 23 czerwca 1937 r. (BP - 1927/37)

w sprawie obrony w Komisjach Dyscyplinarnych dla nauczycieli.

I. Art. 83 ustawy z dnia 1-go lipca 1926 r. o stosunkach służbowych nauczycieli (Dz. U. R. P. Nr 104 z 1932 r., poz. 873) i § 7 rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 20 stycznia 1933 r. o komisjach dyscyplinarnych i postępowaniu dyscyplinarnym przeciwko nauczycielom (Dz. U.

R. P. Nr 26, poz. 217) nie zawierają wyraźnego przepisu, któryby postanawiał, że obrońcą w Komisji Dyscyplinarnej może być jedynie nauczyciel lub funkcjonariusz w służbie czynnej.

Wobec tego należy dopuszczać do obrony nauczyciela względnie funkcjonariusza państwowego emerytowanego, zamieszkałego na obszarze, na który rozciąga się zakres działania komisji dyscyplinarnej.

II. Zmieniając wyjaśnienie, zawarte w ustępie ostatnim pisma Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 31 maja 1935 r. Nr BP-7108/34 ustalam, że: pojęcia „funkcjonariuszów państwowych" w rozumieniu art. 83 ustawy o stosunkach służbowych nauczycieli nie należy ograniczać do kategoryj, wymienionych w art. 1 ust. 2 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 października 1933 r. (Dz. U. R. P. Nr 86, poz. 663), ponieważ wyłączenie innych kategorii, a mianowicie sędziów i prokuratorów, oficerów i szeregowych Policji Panstwowej i Straży Granicznej nie miałoby w art. 83 powołanej ustawy dostatecznego uzasadnienia.

III. Równocześnie uchylam okólnik Nr 93 z dnia 12 listopada 1935 r. (BP-24897/35) o interpretacji rozporządzenia w sprawie postępowania dyscyplinarnego przeciwko nauczycielom.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:
W. Świętosławski.

30.

PREZES RADY MINISTRÓW **Odpis.**
Nr 41-25/4

Warszawa, dnia 3 lipca 1937 r.

Kolportaż i sprzedaż wydawnictw w urzędach i instytucjach państwowych.

OKÓLNIK Nr 17

Do
Pana Ministra (wszystkich)

Kolportaż i rozprzedaż różnych wydawnictw (książek, broszur, czasopism, albumów itp.) przez instytucje społeczne i osoby prywatne wśród urzędów i instytucyj administracji państwowej i ich pracowników przybiera niejednokrotnie formy niewłaściwe, zakłóca tok urzędowania i przynosi szkodę dla interesu publicznego. Z drugiej strony zalecanie wydawnictw przez władze niekiedy wykorzystywane jest również do nadużyć, narażających na szkodę interesy prywatne, zwłaszcza w tych wypadkach, gdy agenci danego wydawnictwa, dzięki posiadanym w swych rękach zaleceniom urzędów, wywierają zdecydowany nacisk zarówno przy uzyskiwaniu płatnego materiału informacyjnego do tego wydawnictwa, jak i przy jego rozsprzedaży.

W związku z powyższym proszę o wydanie zarządzeń co do stosowania w podległym Panu Ministrowi dziale administracji rządowej następujących zasad:

1) w urzędach i instytucjach państwowych kolportaż i rozprzedaż wydawnictw są zasadniczo niedopuszczalne;

2) w przypadkach szczególnych władze centralne mogą stosować wyjątki od powyższej zasady, zawiadamiając o tym podległe organa; wywieranie nacisku ze strony kolporterów i sprzedawców nie powinno być w żadnym wypadku tolerowane;

3) osobom interesowanym żadne pisma w sprawie dopuszczenia lub zalecenia wydawnictw nie powinny być wydawane.

Równocześnie proszę Pana Ministra o spowodowanie w drodze nadzoru wprowadzenia w życie powyższych zasad w urzędach i instytucjach samorządu.

Prezes Rady Ministrów
(—) Sławoj Składkowski

KURATORIUM
OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO
W LUBLINIE

—

Dnia 25 sierpnia 1937 r.
Nr O-18523/37.

W sprawie kolportażu i sprzedaży wydawnictw w urzędach i instytucjach państwowych.

Na podstawie okólnika nr 79 Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 19 sierpnia 1937 r. (BP-15910/37) podaję zarządzenie Pana Prezesa Rady Ministrów nr 17 z dnia 3 lipca 1937 r. nr 41-25/4 w sprawie kolportażu i sprzedaży wydawnictw w urzędach i instytucjach państwowych do wiadomości i stosowania.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) S. Klebanowski.

31.

MINISTER
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO

—

Warszawa.

OKÓLNIK Nr 76

z dnia 21 lipca 1937 r. (II S-5659/37)

w sprawie organizacji audycji muzycznych w państwowych liceach ogólnokształcących i pedagogicznych.

W związku z realizacją obowiązkowych audycyj muzycznych, przewidzianych w programie nauczania śpiewu i muzyki w państwowych liceach ogólnokształcących i pedagogicznych Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego podaje do wiadomości ich ramowy program:

1. Pieśń (od XVII wieku do najnowszych czasów).
2. Suita (kompozytorzy francuscy, J. S. Bach).
3. Sonata (forma sonaty na 1, 2 lub więcej instrumentów — tercety, kwartety itp. klasyków wiedeńskich).
4. Symfonia (klasyczna).
5. Uwertura symfoniczna i uwertura operowa (dzieła, zaczerpnięte przede wszystkim z polskiej twórczości muzycznej).
6. Opera (klasyczna, narodowa).
7. Oratorium (przede wszystkim klasyczne)
8. Poemat symfoniczny (przede wszystkim polskich kompozytorów).

Przy organizowaniu audycyj będą obowiązywały wskazówki metodyczne, zawarte w okólniku Nr 103 z dnia 9 października 1936 r. Nr. II S-7215/36 (w sprawie organizacji audycyj muzycznych w państwowych gimnazjach ogólnokształcących), normujące organizację audycyj w państwowych gimnazjach ogólnokształcących; należy dążyć do tego, aby audycje odbywały się wspólnie dla większej liczby liceów, znajdujących się w danej miejscowości.

Punkty programu, obejmujące większe utwory muzyczne, trudne ze względów technicznych do wykonania w całości, należy podać w charakterystycznych wyjątkach, które umożliwią uczniom zapoznanie się z daną formą muzyczną, względnie z sylwetą kompozytora. Odnosi się to przede wszystkim do utworów, objętych punktami programu od 4—8.

W razie niemożności korzystania z audycyj, wykonywanych przez zespoły artystyczne, można korzystać ze specjalnych audycyj radiowych, które odbywać się będą w czwartki drugiego i czwartego tygodnia każdego miesiąca od godziny 11.^{15} — 11.^{40}. Pierwsza audycja w miesiącu przeznaczona będzie dla gimnazjów a druga dla liceów ogólnokształcących i pedagogicznych.

w. z. Ministra
Jerzy Ferek Błeszyński
Podsekretarz Stanu

32.

PREZES RADY MINISTRÓW **Odpis.**
Nr 55-57/1

Warszawa, dnia 2 sierpnia 1937 r.

W sprawie pobierania datków pieniężnych na cele społeczne.

OKÓLNIK Nr 20

Do
Pana Ministra (wszystkich)
w miejscu

W niektórych urzędach państwowych przyjął się zwyczaj pobierania przez urzędników w związku ze spełnianiem czynności urzędowych datków pieniężnych od interesantów na różne cele społeczne.

Pobieranie przez urzędników w czasie urzędowania opłat, choćby na cele najbardziej zasługujące na poparcie, przyczynić się może do poderwania powagi urzędu przez wyrobienie przekonania, że załatwienie lub przyśpieszenie załatwienia sprawy uzależnione jest od opłaty lub jej wysokości na ten czy inny cel — nie mówiąc już o tym, że może narażać urzędników na krzywdzące podejrzenia, jakoby z akcji zbiórkowej wyciągali jakieś dla siebie korzyści.

Z tych względów, jak również biorąc pod uwagę uwolnienie urzędów od czynności, mogących ujemnie wpływać na tok urzędowania, proszę Pana Ministra o wydanie w podległym Mu dziale administracji zarządzenia, zabraniającego pobierania od interesantów, w związku z wykonywaniem czynności urzędowych, jakichkolwiek opłat nie opartych na obowiązujących przepisach.

Prezes Rady Ministrów
(—) **Sławoj Składkowski.**

KURATORIUM
OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO
W LUBLINIE.
—
Dnia 2 września 1937 r.
nr 18733/37.

Sprawa: **pobieranie datków pieniężnych na cele społeczne.**

Na podstawie zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 23 sierpnia 1937 r. nr BP-18995/37 podaję powyższy okólnik Prezesa Rady Ministrów do wiadomości i przestrzegania.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) S. Klebanowski.

33.

MINISTERSTWO
WYZNAŃ RELIGIJNYCH I OŚWIECENIA
PUBLICZNEGO
—
Warszawa.

OKÓLNIK Nr 83

z dnia 2 września 1937 r. (II P-7937/37.)

w sprawie audycji radiowych dla szkół powszechnych.

W roku szkolnym 1937/38 Polskie Radio nadawać będzie codziennie dla młodzieży szkół powszechnych audycje o charakterze kształcącym i wychowawczym. Audycje te będą podwójne: poranne i południowe. Audycje poranne, przeznaczone dla młodzieży wszystkich roczników,

z wyjątkiem pierwszego i drugiego trwać będą 10 minut tj. od godz. 8 do godz. 8.10, audycje południowe zaś 25 minut tj. od godz. 11.15 do godz. 11.40 według następującego planu tygodniowego:

Poniedziałki — pogadanki dla dzieci starszych (klasy V — VII szkół stopnia II i III i klasy IV szkół stopnia I)
Wtorek — słuchowisko dla dzieci młodszych (klasy II — IV szkół stopnia II i III i klasy II — III szkół stopnia I)
Środa — pogadanka dla dzieci młodszych,
Czwartek — poranek muzyczny,
Piątek — słuchowisko dla dzieci starszych,
Sobota — „Śpiewajmy piosenki".

Spośród czwartkowych audycji muzycznych, poranki, nadawane w pierwszy i trzeci czwartek każdego miesiąca, przeznaczone będą dla szkół powszechnych, natomiast poranki, nadawane w inne czwartki, przeznaczone będą dla szkół średnich ogólnokształcących.

Szczegółowy plan i program audycji południowych zawiera broszura wydana przez Polskie Radio p. n. „Radio w szkole", którą szkoły, posiadające aparat radiowy otrzymają bezpłatnie.

Uznając wymienione audycje jako polecenia godną dodatkową pomoc szkolną należy w szkołach, zaopatrzonych w radioodbiorniki, zorganizować w razie sprzyjających warunków systematyczne słuchanie tych audycji przez młodzież szkolną — z tym jednak, że czas użyty na słuchanie audycyj nie może być wliczony do czasu przeznaczonego na lekcje obowiązkowe. W związku z powyższym w szkołach, w których audycje te zostaną wprowadzone, lekcja pierwsza rozpoczynać się będzie o godz. 8.15 a lekcja czwarta o godz. 11.45.

Z treści audycyj należy w miarę możności korzystać w szkolnej pracy pedagogiczno - dydaktycznej.

Dyrektor Departamentu
(—) **Dr M. Pollak**

KURATORIUM
OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO
W LUBLINIE

—

Nr O - 19680/37.

sprawa: j. w.

do wiadomości i wyzyskania.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) **S. Klebanowski**

34.

PISMO OKÓLNE

z dnia 20 sierpnia 1937 roku (nr I - 17837/37)

w sprawie wydawnictwa: „Publiczne Szkoły Powszechne pierwszego stopnia".

W związku z przesłaną Inspektoratom Szkolnym przez Ministerstwo W. R. i O. P. publikacją pt. „Publiczne Szkoły Powszechne pierwszego stopnia" Kuratorium prosi o zwrócenie uwagi kierownictw publicznych szkół powszechnych wszystkich stopni na to wydawnictwo i o dołożenie usilnych starań, by w możliwie najkrótszym czasie publiczne szkoły powszechne wszystkich stopni osiągnęły przynajmniej taki poziom zagospodarowania, jaki przedstawiają zawarte w omawianym wydawnictwie wskazówki. Można tego dokonać, jak świadczą liczne fakty, nawet w bardzo trudnych warunkach finansowych przy odpowiedniej zapobiegliwości kierownictw szkół, popartych troskliwą opieką inspektoratów szkolnych. A jakkolwiek wydawnictwo odnosi się do szkół pierwszego stopnia, to jednak podaje ono to niezbędne minimum, jakiemu powinna odpowiadać pod względem zagospodarowania każda publiczna szkoła powszechna, jeśli ma spełnić należycie swe zadania.

W dążeniu do osiągnięcia powyższych celów należy jaknajściślej współdziałać z czynnikami samorządowymi, zwłaszcza z zarządami gmin, które należy tą sprawą szczególnie żywo zainteresować, starając się, by przez wstawienie do budżetów choćby minimalnych, ale corocznie się powtarzających kwot zmierzać stopniowo do właściwego zagospodarowania szkół.

Kurator Okręgu Szkolnego
(—) **S. Klebanowski.**

35.

PISMO OKÓLNE

z dnia 2 września 1937 roku nr O-17981/37

w sprawie przestrzegania zasad obrotu czekowego P. K. O.

Na podstawie zarządzeń Ministerstwa Skarbu z dn. 9.IV-36 r. N. D. III. 4904/3/36 i Ministerstwa W. R. i O. P. z dn. 11.VIII-37 r. Nr I. R. 6896/37 Kuratorium podaje do wiadomości i stosowania niżej przytoczone zasady, ustalone przez Pocztową Kasę Oszczędności w porozumieniu z Ministerstwem Skarbu:

1) Załączniki do czeków zbiorowych tak przekazowych jak i przelewowych (dowody przelewu, przekazy) w siedzibie Banku Polskiego lub Oddziału P. K. O. nie mogą przekraczać kwoty zł 20.000.

2) Przekazy czekowe płatne w miejscowościach, w których nie ma oddziału Banku Polskiego lub oddziału P. K. O., nie mogą przekraczać kwoty zł 2.000.

3) Spisy przekazów należy sporządzać tak, aby przekazy ponad 500 zł były zgrupowane razem na początku lub na końcu spisu, jeżeli zaś do czeku załączono kilka arkuszy spisów,

wtedy przekazy ponad 500 zł winny być objęte osobnym spisem. Takie zgrupowanie ułatwia czynności na terenie P. K. O.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego

(—) **F. Śliwiński**

p. o. naczelnika wydziału.

KOMUNIKATY.

36.

Orzeczenie Kuratora Okręgu Szkolnego Lubelskiego, dotyczące szkół prywatnych.

Kurator Okręgu Szkolnego Lubelskiego orzeczeniem z dnia 26 sierpnia 1937 r. nr I 18243/37 stwierdził, że p. Karol Steinmetz Jubel spełnił warunki ustawowe i że służy mu prawo otwarcia w Lublinie przy ul. Radziwiłowskiej 3 prywatnej szkoły specjalnej dla dzieci umysłowo upośledzonych łącznie z zakładem wychowawczym zamkniętym.

37.

Festiwal Sztuki Polskiej—organizowanie wycieczek.

Pod protektoratem Pana Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, prof. Wojciecha Świętosławskiego, Generała broni Kazimierza Sosnkowskiego i Prezydenta Miasta Warszawy, Stefana Starzyńskiego, zorganizowany będzie w Warszawie w dniach od 2 do 10 października br. Festiwal Sztuki Polskiej, w którym wezmą udział największe placówki artystyczne i najwybitniejsi przedstawiciele naszej współczesnej sztuki.

Doceniając propagandowe i kulturalne znaczenie tej akcji Ministerstwo zezwoliło na zwolnienie od zajęć szkolnych na 2 do 3 dni młodzieży z wyższych klas szkół średnich celem umożliwienia jej uczestniczenia w Festiwalu.

Koszt przejazdu pociągami popularnymi, które będą organizowane przez specjalnie do tego celu powołane Komitety lokalne, wyniesie $^1/_4$ ceny normalnego biletu w pociągu 500 osobowym, $^1/_3$ ceny normalnego biletu w pociągu 200 osobowym, dla uczestników wyjeżdżających na Festiwal indywidualnie 75% zniżka w drodze powrotnej, zaś dla nauczycieli-uczestników (indywidualnie) 50% zniżka w obie strony.

Bliższe szczegóły dotyczące programu Festiwalu, dodatkowych kosztów itd. zostaną podane drogą afiszów i ulotek, którch dostarczy lokalnym komitetom Liga Popierania Turystyki (Warszawa — ul. Mokotowska 61).

38.

Poszukiwanie subskrybentów akcyj Banku Polskiego.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego jest w posiadaniu nieodebranych akcyj Banku Polskiego, wystawionych na następujące osoby:

1. Szołkowską Malwinę,

2. Kluge Wiktora, cedowana na Kurtowiczową Marię. Ministersterstwo wzywa zainteresowanych, by zgłosili miejsce swego pobytu i udowodnili prawa do powyższych akcyj.

Część nieurzędowa.

OD REDAKCJI.

Numer bieżący Dziennika Urzędowego (część nieurzędowa) poświęcamy głównie zagadnieniom, związanym z pracą w szkołach rolniczo-gospodarskich. Niewątpliwie wszyscy czytelnicy, wśród których olbrzymią większość stanowią ludzie, pracujący na wsi, zainteresują się poruszonym tutaj zagadnieniem, ponieważ waga tych spraw jest b. wielka nie tylko w sensie intelektualnego rozwoju młodzieży wiejskiej, ale głównie i przede wszystkim w sensie jej wyrobienia obywatelskiego i państwowego.

Z doświadczeń dydaktycznych i wychowawczych.

JÓZEF NIKODEM KŁOSOWSKI.

ROZWAŻANIA NAD REALIZACJĄ PROGRAMU NAUCZANIA NAUKI O POLSCE WSPÓŁCZESNEJ W SZKOŁACH PRZYSPOSOBIENIA ROLNICZEGO.

1. UWAGI OGÓLNE.

W roku 1937 wszedł w stadium realizacji nowy program nauki w Szkołach Przysposobienia Rolniczego, pomyślany tymczasowo jako „projekt". „Projekt" ten znajduje się obecnie w ogniu próby, a próba ta wypadnie tym pomyślnej, im więcej inicjatywy własnej, sił i uwagi poświęcą wykonawcy samej realizacji tego planu.

Należy jednak podkreślić, że „projekt” ten stanowi już dzisiaj punkt zwrotny w pracach szkolnictwa rolniczego, a to ze względu na swą poważną wartość, wartość wypływającą przede wszystkim z długoletniego doświadczenia, na jakim oparta jest jego konstrukcja. Już w „uwagach wstępnych” czytamy: „zadania szkoły wypływają z potrzeb kulturalnych i gospodarczych wsi, z roli, jaka przypada gospodarzowi w społeczności wiejskiej, wreszcie z obowiązków, które codziennie wykonywa w gospodarstwie wiejskim”. A nieco dalej: „Nauczanie posiada charakter praktyczny i obejmuje przygotowanie zawodowe, uzupełnione wiadomościami ogólnokształcącymi, mającymi znaczenie dla życia kulturalnego wsi. A więc owa praktyczność nauczania wiąże się w programie z równoczesnym przysposobieniem wychowanka do roli, jaka przypada gospodarzowi w społeczności wiejskiej”. Stąd też wypływa i podział planu na dwie odrębne, a wzajem dobrze uzupełniające się części. Pierwsza odpowiada szkole gospodarstwa wiejskiego, a druga jakby uniwersytetowi ludowemu. Program dzieli przedmioty wykładane w szkole P. R. na: 1) ściśle związane z zawodem i 2) pomocnicze. Do tych ostatnich zaliczymy: religię, rachunki, język polski, higienę i naukę o Polsce Współczesnej. Mają one „zapewnić podnoszenie ogólnego poziomu umysłowego młodzieży, wyrabianie uczuć etyczno - religijnych i społeczno - obywatelskich, rozwijanie zainteresowań zagadnieniami życia wiejskiego, społecznymi i gospodarczymi, oraz dawać pomoc w zdobywaniu wiedzy zawodowej w czasie nauki szkolnej i przy dalszym samokształceniu”. Szczególną zaś wagę ma przygotowanie wychowanka do tego drugiego etapu, jaki rozpocznie po opuszczeniu murów szkolnych tj. do samokształcenia przy jednoczesnym „wyrobieniu społecznym i obywatelskim”. Do tego celu dążymy przede wszystkim przez naukę o Polsce Współczesnej i naukę języka polskiego. Jednak osią wychowania obywatelskiego jest nauka o Polsce i na nią należy zwrócić w Szkole Przysposobienia Rolniczego specjalną uwagę, wkładając w wykonanie jej najwięcej wysiłku realizatorów.

2. SZKOŁA WYCHOWANIA OBYWATELSKIEGO.

Typ szkoły internatowej, odciągającej młodzież na okres jedenastu miesięcy od wpływów środowiska wiejskiego, działającego najczęściej na jednostkę w sposób niewłaściwy, jest typem naprawdę „uprzywilejowanym”. W ciągu roku bowiem młodzież zostaje poddana działaniu całego zespołu specjalnie dobranych środków pedagogicznych, jakimi rozporządzamy w dzisiejszej szkole Przysposobienia Rolniczego. To zaś pozwala na zdobywanie nieraz zdumiewających rezultatów tak w dziedzinie nauczania, jak w dziedzinie wychowania, jakimi mogą się pochlubić dzisiaj szkoły rolnicze. Można nawet na podstawie dłuższej obserwacji zaryzykować twierdzenie, że nie ma w szkolnictwie polskim drugiego typu szkoły, która by w ciągu 11-tu miesięcy potrafiła osiągnąć podobnie poważne wyniki, jakie szczególnie w dziedzinie rozszerzenia kultury i wychowania obywatelskiego, uzyskują roczne szkoły rolnicze. Możnaby więc je śmiało nazwać: szkołami przysposobienia obywatelskiego.

3. NAUKA O POLSCE WSPÓŁCZESNEJ W NOWYM PROGRAMIE.

Jedną z największych zalet programu nauki o Polsce jest regionalizm, pozwalający na celowe związanie nauki z terenem i na poznanie struktury gospodarczej, społeczno-organizacyjnej i kulturalnej najbliższej okolicy. Drugą zaś cechą dodatnią tego programu jest trafność i celowość w doborze materiału, mającego: a) zaznajomić z ogólnymi zasadami organizacji życia zbiorowego i ustroju Państwa Polskiego, b) zaznajomić z życiem społecznym i gospodarczym Polski ze szczególnym uwzględnieniem rolnictwa, jego potrzeb i możliwości rozwoju, c) wyrobienie społeczno-obywatelskie przez rozbudzenie zmysłu społecznego, poczucia obowiązków obywatelskich, oraz zrozumienie wartości pracy rolnika w życiu Państwa, czyli mówiąc krótko, przez naukę o Polsce współczesnej mamy stworzyć typ pełnowartościowego obywatela, obywatela związanego mocno z Państwem i stawiającego zawsze dobro Rzeczypospolitej wyżej, niż własne.

4. MATERIAŁ NAUCZANIA.

(Plan na poszczególne miesiące roku szkolnego).

Styczeń.

Pogadanka o biało czerwonym sztandarze. Nauczyciel stara się wytworzyć podniosły, ciepły nastrój, uczucie głębokiej miłości Ojczyzny, którą symbolizuje sztandar z godłem Państwa. Hymn: „Jeszcze Polska nie zginęła” i jego interpretacja. Życie zbiorowe, jego organizacja i prawa. Przykłady z najbliższego otoczenia, ze szkoły i gromady wiejskiej. Przystosowanie i zgodne współdziałanie. Podział czynności w grupie, jako konsekwencja organizacji. Obowiązki i prawa członków grupy. Rodzina, jako niezwykle ważna komórka społeczna. Rodzina w czasach przedpaństwowych, słowiańskich a dzisiaj.

Luty.

Wieś, jako grupa gospodarcza. Mieszkańcy, ilość i wielkość gospodarstw, stan rozdrobnienia gruntów. Obliczanie ilości gruntów ornych, ogrodów, sadów i warzywników, łąk, pastwisk, wód, lasów i innych użytków. Budynki, rodzaje, ilość, dobór materiału budowlanego, stan i przydatność użytkowa. Styl i jego rodzaje w budownictwie wiejskim, według dzieła Zygmunta Glogera „Budownictwo drzewne w dawnej Polsce”. Plan wsi. Uczniowie w specjalnych zeszytach przedstawiają w formie odpowiednio zaprojektowanego rysunku kulturę materialną swojej wsi.

Odległość wsi od miasta, komunikacji kolejowej, poczty i wpływ tej odległości na życie gospodarcze i kulturalne. Znaczenie szkoły rolniczej dla podniesienia gospodarczego i kulturalnego wsi. Zadanie na temat: „Moja wieś".

Wieś polska w dawnych wiekach, wieś polska a wieś naszych sąsiadów (zestąwienie na płaszczyźnie gospodarczej).

Marzec.

Wieś i jej organizacja. Gromada, rada gromadzka, sołtys. Organizacje działające na terenie wsi: gospodarcze, społeczne i kulturalno-oświatowe, zrzeszające młodzież i starszych. Ich cele, zakres pracy, metody działania i znaczenie dla rozwoju wsi. Uczniowie rysują wykres organizacyj działających na terenie danej wsi.

Gmina: ilość wsi, ogólna ich charakterystyka pod względem wielkości, ilości mieszkańców, stanu gospodarczego i kulturalnego. Plan gminy. Władze gminy: wójt, rada gminna, zarząd gminy. Pojęcie samorządu gminnego i zakres jego działania.

Powiat. Zaznajomienie z mapą powiatu. Charakterystyka powiatu pod względem geograficznym. Obszar i drogi. Organizacja władz powiatowych. Starosta, rada powiatowa, wydział powiatowy. Współdziałanie czynnika państwowego i społecznego dla dobra powiatu i Państwa.

Materiały z przeszłości powiatu, zebrane przez nauczyciela a uzupełniane rok rocznie przez uczniów (baśnie, legendy związane z historią pewnych miejscowości).

Kwiecień.

Województwo. Zapoznanie się z mapą województwa. Organizacja władz wojewódzkich. Wojewódzkie organizacje rolnicze. Samorząd gospodarczy. Izby rolnicze. Hierarchia administracyjnych władz państwowych.

Znaczenie miast, jako ośrodków przemysłu, handlu, rzemiosła i kultury. Szkoły, czytelnie, biblioteki, muzea. Miejscowe zabytki i ich ochrona. Wycieczka w celu poznania zabytków w najbliższej okolicy, czy w powiecie.

Maj.

Konstytucja kwietniowa naprawia błędy przeszłości (1935) oddając w ręce P. Prezydenta silną i niepodzielną władzę. Zaznajomienie szczegółowe z Konstytucją, jako podstawą organizacji Państwa. Prezydent Rzeczypospolitej, Rząd, Sejm, Senat, prawo wyborcze. Ustawy i rozporządzenia — jak powstają. Uczniowie wypisują na specjalnie przez siebie zdobionych kartach postanowienia dekalogu Konstytucji.

Czerwiec.

Podział administracyjny państwa i województwa, powiatu, gminy. Sądy, rodzaje sądów, instancje sądowe. Prawa obywateli polskich i opieka Państwa nad nimi, równość, zabezpieczenie wolności osobistej, ochrona mienia, popieranie dobrobytu, kultury materialnej i duchowej, opieka nad obywatelami poza granicami Państwa, na obczyźnie. Obowiązki obywateli wobec Państwa, wierność, posłuszeństwo prawu, obowiązek daniny.

Lipiec.

Podatki. Pojęcie i cel. Rodzaje podatków i ich przeznaczenie, władze skarbowe i ich czynności. Inscenizacja utworu J. Ostrowskiego pt. „Danina mienia", w której autor rozwinął myśl: tym, czym jest podczas wojny ofiara krwi, tym w pokoju danina mienia. Położenie Polski w Europie, niedogodności tego położenia. Nasze granice z sąsiadami, brak granic naturalnych i doniosłe znaczenie naszego Państwa, jako pomostu Wschodu i Zachodu Europy. Obronność Państwa. Służba wojskowa, armia, rodzaje broni. Przysposobienie wojskowe. Obrona lotnicza i przeciwgazowa. Współdziałanie ludności wiejskiej z armią. Przy omawianiu punktu: „armia", nauczyciel ma wykazać uczniom wielki zaszczyt, wynikający z noszenia żołnierskiego munduru, o którym śniły pokolenia. Ofiary tych, którzy zginęli, walcząc o wolność, nie doczekawszy się własnej, odrodzonej armii. Fragmenty z kiążki F. Składkowskiego: „Gdzie widziałem Komendanta zanim Polskę wywalczył" i J. Kadena-Bandrowskiego „Droga do wolności". Lekcje o obronie Państwa, o armii i żołnierzu, muszą wytworzyć u ucznia gorącą miłość Ojczyzny, gotowość poniesienia dla niej nawet największych ofiar, oraz kult żołnierza polskiego stojącego na straży całości i potęgi Państwa.

Sierpień.

Podstawowe wiadomości z geografii gospodarczej Polski. Położenie Polski, obszar, klimat, świat roślin i zwierząt, parki narodowe i rezerwaty, ludność. Rolnictwo, gleba, uprawa roślin, wydajność pól, warzywnictwo, sadownictwo, hodowla. Kultura rolna w Polsce w porównaniu z innymi krajami (korespondencje z wycieczek rolniczych do Danii, Czech, Niemiec i Holandii) drukowane w prasie. Uczniowie rysują mapę gospodarczą Polski.

Wrzesień.

Wielka i mała własność. Dane statystyczne. Szachownica gruntów i grunty wspólne, służebności. Dążenie do przebudowy ustroju rolnego, reforma rolna, upełnorolnienie, podział ziemi, scalenie gruntów, likwidacja służebności i gruntów wspólnych. Zagadnienie przeludnienia wsi, wychodźtwo. Opieka Państwa nad wychodźtwem. M. Konopnicka „Pan Balcer w Brazylii" (fragmenty), H. Sienkiewicza „Za chlebem". Inscenizacja utworu M. Konopnickiej „Idziem do Ciebie, ziemio, Matko nasza".

Październik.

Udział Państwa w organizowaniu życia rolniczego w kraju. Ministerstwo Rolnictwa i Reform Rolnych. Przemysł w Polsce, jego gałęzie i rozmieszczenie. Mapa. Drobny przemysł i rzemiosło, chałupnictwo i przemysł ludowy, artystyczny przemysł ludowy, jego wartość i rodzaje (tkactwo, garncarstwo, zabawkarstwo).

Listopad.

Kultura duchowa. Szkolnictwo, walka o szkołę polską. Września. Strajk szkolny. Muzea, biblioteki, teatr, malarstwo: znaczenie plastyki i jej najwięksi przedstawiciele od Matejki, Grottgera, przez Józefa Chełmońskiego, malarza przyrody wiejskiej i Włodzimierza Tetmajera, malarza życia wsi do Wł. Skoczylasa, syna wsi; muzyka: Fr. Chopin, Moniuszko, Karol Szymanowski z uwzględnieniem pierwiastków ludowych w ich twórczości muzycznej. W godzinach pozalekcyjnych wykorzystać radio dla zapoznania ucznia z muzyką największych kompozytorów związanych z wsią. Płyty gramofonowe.

Grudzień.

Synteza. Polska dziś a w przeszłości. Walka z wadami narodowymi, które wtrąciły niegdyś Państwo w niewolę, stały postęp i dążenie naprzód. Karność obywatelska i konieczność wspólnej zjednoczonej pracy dla dobra i potęgi Państwa w myśl hasła: „Dobro Rzeczypospolitej najwyższym prawem". Na zakończenie programu lekcja, od której rozpoczeliśmy swą pracę na początku roku szkolnego, tj. lekcja o biało-czerwonym sztandarze. W innym jednak ujęciu. Hymn: „Jeszcze Polska nie zginęła".

5. POMOCE NAUKOWE.

Do zrealizowania nakreślonego programu potrzebne są jednak pomoce naukowe, bez których praca napotka duże trudności i nie osiągnie w całej pełni zamierzonego celu. Część tych pomocy (np. mapy) posiada każda ze szkół, ale większość z nich musi sobie dopiero zebrać swą przedsiębiorczością i wytężoną, systematyczną pracą sam nauczyciel, wykładający naukę o Polsce. Na pierwszy plan wysuwają się tutaj wykresy, oraz obrazy, o których była mowa w programie, (najczęściej tablice statystyczne, reprodukcje dzieł sztuki polskiej), które można zgromadzić, wycinając je z prasy, ilustrującej artykuły ukazujące się z okazji rocznic historycznych i świąt narodowych. Reprodukcje te należy gromadzić z roku na rok, odpowiednio usystematyzować, w ten sposób uzupełniając braki uwidoczniające się podczas nauki. Poważną pomocą naukową będą przy nauce o Polsce odpowiednio wybrane wycinki z gazet, przedstawiające np. rolnictwo w Danii, czy Czechosłowacji, wieś szwedzką, czy holenderską, korespondencje i wrażenia z wycieczek odbytych po krajach o wysokiej kulturze rolnej i po Polsce, przemysł w Polsce, a u innych sąsiadów itp. Nieodzowną pomocą będzie też „Mały rocznik statystyczny", oraz dane z ostatniego spisu ludności, przesłane każdej ze szkół przez Główny Urząd Statystyczny. Nauka o Polsce Współczesnej ma zapoznać młodzież z ustrojem Polski, z najważniejszymi podstawami Konstytucji i strukturą gospodarczą naszego kraju. Ale na pierwszym miejscu stawiałbym rozbudzenie ukochania Polski w sercach młodzieży przez zapoznanie jej z teraźniejszością, jak i przeszłością Ojczyzny, by przez to związać ją nierozelwalnym węzłem z Państwem, każąc jej los Państwa uważać za swój własny. Tego zaś brak przede wszystkim wsi polskiej, patrzącej dotychczas na sprawy dotyczące najistotniejszych zagadnień Państwa przez wąską szczelinę własnego tylko podwórka.

M. KOŚCIUSZKO.

PRACA POZASZKOLNA NAUCZYCIELI SZKÓŁ ROLNICZYCH.

Jednym z licznych obowiązków kierownika i nauczyciela szkół przysposobienia rolniczego i przysposobienia gospodyń wiejskich, zgodnie z punktem h § 8 statutu wymienionych szkół, jest „branie czynnego udziału w pracach społecznych i gospodarczych środowiska, w którym znajduje się szkoła". Z powyższego wynika, że nauczyciel szkół rolniczych nie może ograniczyć się wyłącznie do zadań wewnętrznego życia szkoły, ale powinien brać udział w pracy terenowej, współpracując z organizacjami wiejskimi.

Nauczyciel w zetknięciu się ze środowiskiem wiejskim znajduje tam niewyczerpany zasób doświadczeń życiowych, które może wykorzystać dla celów dydaktycznych i wychowawczych w pracy szkolnej.

Praca pozaszkolna nauczycieli szkół rolniczych może dotyczyć następujących zagadnień: 1. oddziaływania gospodarstwa szkolnego jako ośrodka wzorowej gospodarki na miejscowe środowisko wiejskie, 2. opieki nad 1 lub 2 najbliższymi gospodarstwami włościańskimi w celu podniesienia ich poziomu gospodarczego i kulturalnego; 3. systematycznej i planowej opieki nad młodzieżą, ktora ukończyła szkołę; 4. udziału w pracach przysposobienia rolniczego, prowadzonego przez wiejskie organizacje młodzieżowe; 5. utrzymywania kontaktu z organizacjami rolniczymi w powiecie ze szczególnym uwzględnieniem gospodarstw przykładowych.

Zadaniem każdej szkoły rolniczej jest oddziaływanie na najbliższą okolicę w zakresie należytej organizacji i zwiększenia wydajności gospodarstw sąsiadów.

Planowa opieka nad młodzieżą, która ukończyła szkołę, musi być oparta na dokładnych wiadomościach o gospodarstwach i warunkach bytu

byłych wychowanków(nek), na podstawie danych zebranych drogą ankiety lub systematycznych objazdów.

Lustracja wymienionych gospodarstw powinna odbywać się planowo nie tylko dla udzielania porad fachowych, ale i dla naocznego przekonania się o wynikach nauczania i wychowania szkolnego. Absolwenci najczęściej nie mają możności samodzielnego prowadzenia gospodarstwa, tracą zapał do pracy i łatwo ulegają wpływowi zacofanego otoczenia. Niekiedy pośrednictwo nauczyciela między młodzieżą a rodzicami ułatwi absolwentowi wprowadzenie drobnych a koniecznych ulepszeń w gospodarstwie. Oddziaływanie na b. wychowanków należy zorganizować drogą periodycznych zjazdów i kursów dokształcających, co może uchronić młodzież od zapominania wiadomości nabytych w szkole.

W niektórych powiatach Lubelskiego Okręgu Szkolnego taka organizacja pracy b. wychowanków w kołach gminnych daje dobre wyniki.

O udziale szkół rolniczych w pracach przysposobienia rolniczego Kuratorium w porozumieniu z Lubelską Izbą Rolniczą wydało odpowiednie zarządzenie.

Pokaźny dorobek pracy przysposobienia rolniczego na wsi jest ogólnie uznany za celowy i skuteczny środek samokształcenia młodzieży wiejskiej i samodzielnej pracy na poletkach lub przy wychowie zwierząt gospodarskich. Metoda pracy, stosowanej w przysposobieniu rolniczym, mogłaby być uwzględniana w szkołach rolniczych. Przy dostatecznym kontakcie szkoły z pracami przysposobienia rolniczego, nauczyciele mogą do tej pracy zachęcić młodzież i nauczyć metod działania. W ten sposób młodzież po wyjściu ze szkoły będzie przygotowana do pracy w przysposobieniu rolniczym.

Kontakt z najbliższym rejonem gospodarstw przodowniczych jest niezbędny dla szkoły ze względu na konieczność wykorzystania dorobku tych gospodarstw dla celów nauczania.

W gospodarstwach przykładowych młodzież widzi dobre wyniki stosowania racjonalnych metod pracy. W razie zgody Inspektora gospodarstw przykładowych L. I. R. szkoła może wziąć w opiekę i ściśle współpracować z jednym lub kilkoma gospodarstwami przodowniczymi.

Kontakt z organizacjami młodzieżowymi i rolniczymi w powiecie i współpraca z nimi może ułatwić wpływ na dobór odpowiednich kandydatów do szkoły.

Podane w krótkości wytyczne pracy pozaszkolnej ułatwią szkole zajęcie odpowiedniego stanowiska w powiecie.

Na zakończenie należy podkreślić duże wysiłki nauczycieli większości szkół rolniczych w pracy zawodowej i społecznej, daje się jednak zauważyć, że niekiedy nauczyciele szkół rolniczych pracę społeczną skierowywują na drogi uboczne, dalekie od zakreślonych w niniejszych rozważaniach, co okazuje się często marnowaniem sił i chaosem organizacyjnym.

KAZIMIERZ ODYNIECKI.

ROZKŁAD DNIA I TYGODNIA W RÓŻNYCH OKRESACH ROKU SZKOLNEGO W SZKOŁACH PRZYSPOSOBIENIA ROLNICZEGO.

Racjonalne rozwiązanie zagadnienia rozkładu dnia i tygodnia w różnych okresach roku szkolnego w warunkach publicznej szkoły przysposobienia rolniczego o rocznym okresie nauczania, z gospodarstwem i internatem, jest bardzo trudne. Trudność wypływa stąd, że w grę wchodzi duża ilość elementów życia szkolnego, trudność, której nie mają szkoły innego typu, szczególnie ogólnokształcące, organizujące jedynie pracę umysłową na ustalonym odcinku czasu, 5—6 godz. dziennie. Publiczna szkoła przysposobienia rolniczego musi przeprowadzić organizację życia szkolnego (w danym wypadku mowa o organizacji życia uczniowskiego) na tle okresu, tygodnia i doby z uwzględnieniem następujących elementów: programowe nauczanie teoretyczne i praktyczne (praca fizyczna w gospodarstwie rolnym szkoły i w internacie) wychowanie, samodzielna praca uczniów pozalekcyjna, zaspokojenie osobistych potrzeb uczniów, wyżywienie, organizacja odpoczynku, rozrywki itd. Należyte rozwiązanie tego zagadnienia niewątpliwie miałoby olbrzymi dodatni wpływ na rezultaty pracy szkół, brak jednak odpowiednich badań i materiałów nie pozwala do postawienia już obecnie autorytatywnych wniosków i wskazań. To też ograniczam się do postanowienia tylko pewnych zasad, które w chwili obecnej winny być brane pod uwagę przy opracowaniu rozkładu dnia i tygodnia w różnych okresach roku szkolnego.

Ile okresów, czym różniących się od siebie i na jakich podstawach można wyodrębnić w roku szkolnym? Jakie wiążące wskazania dla nas, organizujących życie szkolne, wyciągnąć stąd należy?

Władze szkolne zarządzeniem swoim z końca roku 1936, podzieliły rok na 2 okresy półroczne: 15.I—15.VII i 16.VII—15 XII. Podział ten, mający charakter ściśle formalny, związany z ustaleniem wyników nauczania, nie może być wzięty pod uwagę przy rozwiązywaniu postawionego zagadnienia.

Za okresy charakterystyczne, wyraźnie różniące się od siebie można uznać i przyjąć 4 pory roku, posiadają one bowiem specyficzne swe oblicze i narzucają określone wymagania do uwzględnienia w organizacji życia szkolnego. W praktyce szkolnej podział ten, z pewną modyfikacją, przyjął się naogół powszechnie, dając w rezultacie *3 okresy*: I — styczeń, marzec; II — kwiecień, wrzesień, do połowy października; III — od końca II okresu do 15 grudnia, to jest do końca roku szkolnego będące podstawą do różnicowania rozkładu dnia i tygodnia. Uza-

sadnieniem powstania powyższych okresów są wybitnie czynniki przyrodniczo-gospodarcze, które w organizacji życia szkół rolniczych muszą być uznane za podstawowe, ale nie za jedyne, a więc nie wystarczające.

Czy przy ustalaniu *okresów* w roku szkolnym nie należałoby brać również pod uwagę wyników badań naukowych w zakresie rozkładu i natężenia energii psychicznej i fizycznej u człowieka w ciągu roku kalendarzowego? Badania te*) wykazują duże różnice w przypływie i odpływie energii psych. i fiz., a więc większą lub mniejszą przydatność człowieka do pracy umysłowej czy fizycznej — co nie jest bez znaczenia przy stawianiu wymagań uczniowi oraz dla racjonalnej organizacji życia uczniowskiego.

Zaznaczyć trzeba, że linie przypływu i odpływu energii psychicznej i fizycznej nie pokrywają się ze sobą. Energia psychiczna obniża się od stycznia do czerwca, wzmaga się od czerwca do września, przechodząc w październiku aż do stycznia w fazę najkorzystniejszą dla pracy umysłowej, szczególnie pracy pamięciowej i skupianie uwagi. Energia fizyczna opada od stycznia do marca, wzrasta od kwietnia do czerwca włącznie, maleje od lipca przez sierpień i wrzesień, wzrasta w październiku, listopadzie i grudniu. Sądzę, że przy ustalaniu okresów należy wziąć pod uwagę wyżej zacytowane fakty falowania energii psychicznej i fizycznej jak i przyrodniczo-gospodarcze momenty, o których była wyżej mowa.

Ta kombinacja może być dopiero punktem wyjściowym do mniej więcej najwłaściwszego rozwiązania kwestii wyodrębnienia okresów w roku szkolnym.

Rozkład zajęć w ciągu *tygodnia* winien również oprzeć się na momentach natury przyrodniczo-gospodarczej, jak również uwzględnić omówione zjawisko falowania energii fizycznej i psychicznej. Stwierdzono, że wydajność pracy gorsza jest w poniedziałek, szczególniej z rana, podnosi się we wtorek (najlepszy dzień w tygodniu), a w środę i w następne dni stopniowo opada. Przy opracowywaniu rozkładu *dnia* nie można również pominąć zjawiska przypływu i odpływu energii fizycznej i psychicznej. Energia psychiczna wzmaga się od rana do południa, opada później stopniowo do godz. 17-ej, wznosi się ponownie od 17 do 21-ej. Inaczej z energią fizyczną, tutaj przebieg jest następujący: mamy wznoszenie się energii od świtania do południa od południa odpływ do godz. 14-ej i ponowny przypływ, większy od poprzedniego, od godz. 14 do 16-ej, w tych godzinach zaznacza się silny przypływ energii ruchowej.

Wniosek: przy konstruowaniu rozkładu dnia i tygodnia w różnych okresach roku należy brać pod uwagę prze dewszystkim zjawisko odpływu i przypływu energii psychicznej i fizycznej w ciągu roku szkolnego, czynniki przyrodniczo-gospodarcze, przy należytym uwzględnieniu wskazań higieny odżywiania (głównie czas na posiłki, racjonalny ich rozkład) i zasad organizacji odpoczynku.

Poddając obecnie pod dyskusję projekty rozkładów dnia i tygodnia oparte na powyższych zasadach, uważam je nie tyle za próbę rozwiązania zagadnienia, ile za punkt zaczepienia dla wspólnych rozważań które niewątpliwie oświetlą i ustalą właściwy pogląd na sprawę.

*) R. Rusk „Pedagogika eksperymentalna", Jaroszyński „Higiena wychowawcza szkolna".

SPRAWOZDANIE CENTRALNEJ BIBLIOTEKI PEDAGOGICZNEJ KURATORIUM OKRĘGU SZKOLNEGO LUBELSKIEGO W LUBLINIE ZA R. SZK. 1936/37.

Działalność czytelni i wypożyczalni.

W okresie sprawozdawczym Centralna Biblioteka Pedagogiczna, prócz prac bieżących, związanych zarówno z rozwojem Centrali jak i Oddziałów, skupiała swą uwagą około 2-ch celów:

a) ułatwienia nauczycielstwu samokształcenia w ramach możliwości swego księgozbioru;

b) udostępnienia szkołom w okręgu zakupu wartościowej i taniej książki.

W r. szk. 1936/37 Wypożyczalnia i Czytelnia były otwarte przez 265 dni.

W okresie od 31/III b. r. do 3/IV włącznie były zamknięte ze względu na zmianę lokalu Biblioteki.

Wypożyczalnię odwiedzono 11822 razy od 10 do 100 osób dziennie, od 172 (lipiec) do 1459 (styczeń) miesięcznie. Przeciętnie frekwencja dzienna wynosiła 40 osób, przeciętna miesięczna 985.

Czytelnię odwiedziło 5996 osób t. z. od 10 do 45 dziennie.

Książek wypożyczono do domu 12864; od 16 do 115 dziennie, od 180 (Lipiec) do 1560 (Styczeń) miesięcznie.

Z poszczególnych działów wypożyczono

z pedagogiki	1054
z psychologii	489
z filozofii	146
z języka i literatury . . .	749
z historii	465
z geografii	233
z nauk społ. i gosp. . .	346
z oświaty pozaszkoln. . .	133
z nauk stosowanych . .	136
z przedmiotów artystyczn.	144
z wychowania fizyczn. . .	92
z literatury pięknej i bel. .	8425
Razem	12864

Niezależnie od tego czytelnikom zamiejscowym wysłano pocztą 840 razy 1326 książki i 30 czasopism, z czego

naucz. szk. powsz. 734 razy wypożyczyło 1173 książki,

naucz. szk. średn. 93 razy wypożyczyło 127 książek i 30 czasopism,

naucz. szk. zaw. 13 razy wypożyczyło 26 ks.

Na konferencje i Kursy naucz. **wypożyczono** następujące **większe komplety:**

1.	2/XII	na kurs świetlicowy pow. Lub. 20 czasopism.
2.	23/XII	na kurs harcerski w Kowańcu 18 ks.
3.	28/XII	na kurs opiekunów harcerskich w Szczebrzeszynie 63 ks.
4.	11/I.37 r.	na kurs biblioteczny pow. Lub. 15 czasopism.
5.	19/II.37 r.	na kurs teatralny w Lublinie 34 czasopism.
6.	5/III.37 r.	na wystawę wydawnictw teatralnych 8 czasopism,
7.	15/III 37 r.	na konferencję naucz. przyrody szk. powsz. 6 roczn. czasopism,
8.	13/III.37 r.	na konferencję rejonową naucz. zajęć prakt. i rysunków 25 ks.
9.	23/III.37 r.	na odprawę drużynowych harcerstwa 27 ks.
10.	23/IV.37 r.	na wykład naucz. szk. śred. z zakresu sztuki 8 ks.
11.	26/IV.37 r.	na zjazd Okręgowy naucz. przyrody gimn. 26 ks.
12.	1/V.37 r.	na kurs harcmistrzowski w W-wie 13 ks.
13.	12/VI.37 r.	na kurs wakacyjny Zw. Naucz. Pol. 25 ks.
14.	18/VI.37 r.	na harcerskie obozy nauczycielskie 55 ks.
15.	17/VI 37 r.	na wakacyjny obóz harcerski na Wołyniu 33 ks.
16.	16/VIII.37 r.	na wakacyjny kurs dla naucz. pocz. szk. powsz. 16 ks.

Ponadto większe komplety książek wypożyczyło:

10 kierownictw szk. powsz.
14 dyrekcyj gimnazjów
5 „ szkół zawodowych
4 Inspektoraty Szkolne.

Ruch czasopism wyraził się w 3-y krotnej wysyłce 6-u kompletów czasopism bieżących po 6 — 15 egz.

Czytelnicy.

Ilość czytelników w dn. 3/VIII 1937 r. wynosiła 1419; w/g zatrudnienia korzystało:

naucz. szk. powsz.	1000	w czem zamiejsc.	568
„ „ średn.	241	„ „ „	91
„ „ zaw.	25	„ „ „	15
Urz. K. O. S. L.	63		
słuch. Ped.	40		
innych	50		
Razem	1419		674

Stan księgozbioru.

Księgozbiór Centralnej Biblioteki Ped. w dn. 1/IX b. r. liczył 11836 dzieł, z czego na księgozbiór naukowy wypadało 9528, na beletrystykę 1002, księgozbiór dziecięcy 699, podręczniki 607.

W okresie sprawozdawczym zainwentaryzowano i skatalogowano:

książek naukowych	759
„ dziecinnych	152
„ beletrystycznych . .	211
podręczników	607
Razem . .	1720

Oddziałom C. B-ki P. przekazano 132 ks. i 128 niepełnych roczn. czasopism.

Z nowych nabytków w r. szk. 1936/37 zakupiono: 700

otrzymano egz. recenz. z Dz. Urz. K. O. S. L. 32
„ z darów M.W.R.i O.P. oraz M.S.W. 300
„ „ prywatnych i autorskich 7
„ „ Państw. Wyd. Ks. Szk. 10

CZYTELNIA liczy 170 czasopism, w języku polskim 165, w językach obcych 5, czasopism pedagogicznych 50.

W sprawie udostępnienia księgozbioru poczyniono w okresie sprawozdawczym następujące wysiłki:

1. Uporządkowano roczniki dzienników z r. 1934, 1935, 1936 i skompletowano ponad 100 roczników czasopism.

2. Kontynuowano prace, związane z wykonaniem katalogu krzyżowego t. j. alfabetyczno-tematowego całego księgozbioru oraz ukończono część przeznaczoną do druku (księgozbiór nieobjęty I t. katalogu z r. 1933);

3. Wydrukowano II t. Katalogu, zaopatrzonego w skorowidze alfabetyczne autorów i tematowe dzieł;

4. Pomieszczano wykazy nowości wydawniczych biblioteki w Dz. Urz. K. O. S. L. oraz w bibliotece;

5. Opracowano i ogłoszono w Dz. Urz. K. bibliografie, dotyczące następujących zagadnień:

a) nauczania języka polskiego Nr. 2, Dz. Urz. K. O. S. L.
b) koedukacji na tle wieku dojrzewania i seksualizmu młodzieży Nr 5
c) organizacyj młodzieży na terenie szkoły Nr 6
d) oceny i selekcji uczniów Nr 7
e) liceum Nr. 10
f) nowości pedagogicznych zawartych w czasopismach za m-c IV i V Nr 10.

6. Sporządzano okolicznościowe wykazy bibliograficznej np. „Uroczystości Gwiazdkowe w szkole" „Zakończenie roku szkolnego" Święto Niepodległości" itd. rozsyłane do szkół, na konferencje rejonowe lub wyzyskiwane na miejscu.

7. Kontynuowano tematowy katalog artykułów czasopism;

8. Udzielono powyżej 80 porad bibliograficznych zarówno drogą korespondencyjną jak i bezpośrednio w bibliotece.

Współpraca Centr. B-ki z Oddziałami w Chełmie i Zamościu

wyrażała się:

a) w uzgadnianiu ogólnej polityki bibliotecznej, polityki zakupów i organizacji pracy;
b) wysyłce dubletów książek i pism zarówno z lat ubiegłych jak i bieżących;
c) wysyłce materiałów bibliotecznych;
d) udzielaniu potrzebnych porad bibliograficznych i wysyłce związanych z tym pomocy;
e) wypożyczaniu większej ilości książek.

Biblioteki poinspektorackie.

W dalszym ciągu prowadzono akcję likwidacji bibliotek poinspektorackich (Siedlce, Łuków, Biała Podlaska).

Biblioteki Szkolne.

Podjęta w poprzednich latach opieka nad b-kami szk. znalazła wyraz w rozmaitych formach.

1. Mając na uwadze trudności nauczycielstwa przy zakupie książek dla młodzieży ze względu na brak koniecznych ku temu pomocy bibliograficznych, scentralizowała Biblioteka z ramienia Kuratorium zakupy książkowe w skali okregu szk. uzyskując w ten sposób 20% rabatu i zapewniając należyty dobór dzieł do bibliotek szk.
   W ciągu roku szkolnego z pośrednictwa Biblioteki skorzystało 60 szkół powsz. 25 szkół średn. i 4 szkoły zawodowe, razem 89 szk. zakupując książki na ogólną sumę 4697.10 zł.
2. Opracowano dalszych 9 kompletów ruchomych dla młodzieży, wyposażając nimi następ. szkoły: w Lublinie — Szk. Powsz. Nr. 26, Szk. Powsz. Nr 14, Szk. Powsz. Nr 20, Szk. Powsz. Nr. 23; w Tomaszowie Lub. — Szk. Powsz. w Łaszczowie, Grabowcu, Tyszowcach, Turkowicach; w Łukowie — Szk. Powsz. Jak wynika z nadesłanych sprawozdań przeciętna wypożyczeń w kompletach nosiła 9 na 1 czytelnika.
3. W dalszym ciągu udzielała Biblioteka porad bibliotecznych nauczycielstwu w sprawach opracowania technicznego księgozbioru (40 porad).

Współpraca Biblioteki z nauczycielstwem

znalazła wyraz:

a) w uzgadnianiu zakupów z grupami metodycznymi;
b) dostarczaniu kompletów książek na konferencje i Zjazdy;

Grupy z kolei pomagały bibliotece przy ustalaniu zagadnień katalogu tematowego (Kierownik Grupy Historii, Instr. Zajęć praktycznych i Rysunków itd.).

Współpraca z innymi bibliotekami.

Wypożyczania między bibliotekami: D. O. K. II. Lublin, Urzędu Woj. a Centr. B-ką i Centr. B-ką a B-ką M. W. R. i O. P. oraz B-ką Narodową świadczyły o współpracy międzybibliotecznej.

SKRZYNKA PORAD ADMINISTRACYJNYCH.

p. M. P. Urzędów.

1) Dziecko w wieku obowiązku szkolnego, uczące się w domu z powodu braku miejsca w szkole, należy zdaniem Redakcji, przyjąć do odpowiedniej klasy, na podstawie przeprowadzonego egzaminu wstępnego. Wynik tego egzaminu zapisuje się w sporządzonym w tym celu protokóle.

2) Możliwości przechodzenia uczniów (uczennic) ze szkół powszechnych stopnia I do szkół stopnia III ze wskazaniem, czy i w jakich wypadkach należy przeprowadzać egzaminy wstępne, określone są w okólniku nr 71 Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 19 lipca 1937 r. (II P — 4285/37), zamieszczonym w nr 9, poz. 310 Dziennika Urzędowego Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 2 sierpnia 1937 r. Okólnik ten został przedrukowany w Dzienniku Urzędowym Kuratorium O. S. Lub. z dnia 1 września 1937 r. nr 1(95), poz. 12. — Bliższe wskazówki, dotyczące wykonania podanych w tym okólniku zarządzeń Ministerstwa W. R. i O. P., wyda Kuratorium O. S. Lub. w niedługim czasie.

p. Ew. Ka.

W wypadku czterotygodniowej samowolnej nieobecności na służbie trzeba ponieść wszystkie konsekwencje, przewidziane w ustawie o stosunkach służbowych nauczycieli.

Zakrzewk.

Pracownicy biurowi urzędów i instytucyj państwowych otrzymują wszystkie przybory, potrzebne im do pracy biurowej (papier, pióra ołówki atrament itp.) normalnie w pewnych ściśle określonych kontyngentach co kwartału. — Nauczyciele nie są pracownikami biurowymi i z urzędu przyborów do pisania do własnego wyłącznego użytku nie otrzymują. Natomiast najkonieczniejsze przybory (atrament, pióra, ołówki i bibuła) wyłożone są z reguły do użytku nauczycieli w pokojach nauczycielskich, salach konferencyjnych itp. O ile niektóre kierownictwa szkół powszechnych zaopatrują indywidualnie każdego nauczyciela w przybory do pisania, czynią to prawdopodobnie na własną odpowiedzialność. Sprawy te nie zostały dotychczas uregulowane.

F. Ś.

PRZEGLĄD WYDAWNICTW.

Ernst Krieck. Wychowanie narodowo-polityczne. Przełożył **O. Wawrzkiewicz.** Książnica Atlas. Lwów—Warszawa 1936. Str. 172, zł 7.80.

Książka zdobyła wielki i szybki sukces w kraju, o czym świadczy liczba jej nakładów — ostatnio ukazało się w oryginale niemieckim 21 wydanie dzieła Kriecka. „Wychowanie narodowo polityczne” przygotowało umysły niemieckie do przyjęcia rewolucji hitlerowskiej, wyszło bowiem po raz pierwszy z druku w kwietniu 1932 r. O zasięgu i tempie wpływów książki świadczy fakt, że w ciągu półtora roku (do sierpnia 1933 r.) pojawiło się 14 jej wydań. „Informuje ono — pisze w zwartym wstępie dr Antoni Ryniewicz (20) — o faktach dokonywujących się za naszych dni z natury rzeczy jeszcze nieskrystalizowanych, ale — rzecz znacznie ważniejsza, potrzebniejsza — o sensie tych wydarzeń, o prądzie duchowym, który porwał społeczeństwo niemieckie i unosi je z bystrością fali wezbranej, nie znoszącej żadnego sprzeciwu, żadnej przeszkody”. „Mein Kampf” Hitlera i dzieło Kriecka — to epokowe zdarzenie w przemianach Niemiec współczesnych. Zagranica żywo zainteresowała się polityczno-pedagogicznym światopoglądem Kriecka, reprezentującym imperialistyczne nastroje narodu niemieckiego. Szkolnictwo, zorganizowane w dzisiejszych Niemczech według recept autora, jest jedną z podstawowych sił w hitlerowskich dążeniach do zdobycia czołowej pozycji w świecie — kosztem innych państw. Zmilitaryzowanie całego społeczeństwa, przekształcenie go w jedną zgraną armię — oto zadanie istotne współczesnego wychowania niemieckiego, któremu ideały i metody pokazał E. Krieck, uznany w państwie hitlerowskim za najwybitniejszego pedagoga — teoretyka i świetnego organizatora szkolnictwa. Zrywa on zupełnie z postępowymi kierunkami pedagogicznymi, dopatrując się w nich przejawów liberalizmu powojennego. A zatem ostro się przeciwstawia psychologii wychowawczej oraz normom, które z niej wynikają; zasada indywidualizacji w nauczaniu jest sprzeczna z państwową potrzebą masowego urabiania młodego pokolenia — narybku przyszłej armii; wykluczyć należy ze stosunku wychowawczego elementy swobody dziecięcej, która wyzwala indywidualizm i demontuje grupę społeczną; plan daltoński, metoda Decroly i inne nasze systemy szkolne — niemieckie, czy zagraniczne — wyrosły z liberalistycznej psychologii niezgodnej z światopoglądem hitlerowskim; Krieck w swym studium rozprawia się z nimi; przywraca obalony w dzisiejszej pedagogice dawny tradycyjny system klasowy, który jakoby posiada moc konsolidacyjną.

Autor tezy swe opiera na swoistej filozofii „rewolucyjnej”. Rozgranicza i przeciwstawia dwa prądy niemieckie: hitleryzm i liberalizm. Sprzeczne światopoglądy: kapitalistyczny i marxistowski wyrosły według Kriecka — z wspólnego podłoża — liberalizmu. Przewrót hitlerowki jest przede wszystkim wstrząsem psychiki niemieckiej, dotkniętej kompleksem klęski, której rozmiar przedstawia „system weimarski”. Rozproszkowanie społeczeństwa, uległość obcym wpływom kulturalnym; zanikanie instyktu narodowego — to główne objawy tradycyjnych prądów liberalnych. Autor jest przekonany, że dopiero rewolucja hitlerowska przeprowadziła proces głębszej konsolidacji niemieckiego narodu. Rdzeniem przeobrażeń jest nowy — rewolucyjny — pogląd na świat. Dostrzeżemy w nim m. inn. elementy pragmatyczne i durkheim'owskie, zespolone z wartościami narodowo-rasowymi, oraz zdecydowaną postawę negatywną wobec kierunków racjonalistycznych; jednostka jest jedynie funkcją całości, natomiast nie ma prawa do wartości indywidualnych, nie sprzężonych organicznie z ruchem hitlerowskim; poszczególne dziedziny kultury (religia, nauka, sztuka, grupy społeczne itp.) wypełniają specyficzne zadania „rewolucyjne”. Zatem: totalizm — nie tylko polityczny, lecz i kulturalny — bezwzględnie obowiązuje. Wobec tak rygorystycznego światopoglądu tracą sens dotychczasowy te dziedziny twórczości, które są niezgodne z podstawowymi założeniami hitleryzmu. Ten ciekawy i złowróżbny wyzysk kultury dla celów politycznych przypomina średniowiecze, poddające kryterium religii zdobycze nauki i sztuki. Krieck jest przekonany, że młodzież pionierka nowych ruchów — zapewni rewolucji zupełny sukces, przezwycięża bowiem subiektywizm na rzecz totalnego światopoglądu. Nie wiadomo tylko, czy młodociana psychika, może się bez reszty wyładować w autorytatywnym i dogmatycznym prądzie hitlerowskim. Gorąca symbolika, pragermańskie obrzędy i inne formy zbiorowych przeżyć nie zdołają zawładnąć nad temperamentem, który trawi obowiązujące ideały, lecz szuka własnych, (doświadczalne szkoły niemieckie w okresie przedrewolucyjnym). Autor buduje od podstaw najgłębszych — tworzy z rodziny główną bazę operacyjną ideologii hitlerowskiej — w przeciwieństwie do komunizmu i mieszczańskiego liberalizmu, które wprowadziły bezład i rozprężenie w rodzinne życie; kobieta musi wrócić na dawną „tradycyjną“ pozycję. Czytamy między wierszami, że pierwotny ustrój stanowy zapewni państwu imperialną potęgę. Nawrót do starych, średniowiecznych czy pragermańskich form — aż nadto wyraźny. Krieck zachwyca się m. inn. zamierzchłymi organizacjami cechowymi i korporacyjnymi. Poszczególne zawody winny się przeobrażać w dawne cechy. A ponad wszystkimi stanami i grupami „zbrojna warstwa wybrana“ — „jądro narodowego państwa totalnego“ (131). Szkoła nie jest głównym ośrodkiem przeobrażenia się powojennego społeczeństwa w naród zmilitaryzowany— na wzór Sparty, główna akcja wychowawczo - polityczna — przygotowanie zbrojne i zawodowe odbywa się w związkach młodzieży — w obozach. Życie Niemca przypomina losy Spartanina. Na dzieciństwo i młodość nie ma miejsca w systemie pedagogicznym Kriecka, szkoła służy wyłącznie sprawie dorosłych. Uderza analogia z stosunkami sowieckimi szkoda tylko, że autor ubiera swe refleksje w tak obiecujące terminy, jak „twórczość“, „kształcenie organiczne“, „kultura twórcza“ itp. Słusznie porzuca „encyklopedyczne wykształcenie“, lecz bez uzasadnienia hołduje zasadzie wyzyskiwania szkoły, jako narzędzia polityki. Przyjmuje „nauczanie łączne“ i środowiskowe, bo w nim dostrzega najprostszą drogę do wychowania narodowo-politycznego. Rewolucja ostro się rozprawiła z szkołami wyższymi, które przyrównywuje autor do bazaru nauk. Dostrzega w nich brak jednej organicznej podstawy. Reforma hitlerowska usiłuje dopasować uniwersytety do nowego światopoglądu. Np. „absolutna wolność wykładania w uczelni akademickiej

jest absolutnym absurdem" (249). Pod tym względem już chyba lepiej jest w Rosji Sowieckiej. Piękne perspektywy dla „kultury twórczej". Odrodzenie szkolnictwa nastąpi po zasadniczej reformie kształcenia nauczvcieli. Krieck rozpoczyna „czystkę" od góry — przede wszystkim musi ulec zasadniczym przeobrażeniom rewolucyjnym sztab profesorów uniwersyteckich; jest przeciwnikiem szufladkujących wiedzę; nauka o narodzie niemieckim i związane z nią umiejętności pedagogiczne winny zastąpić dotychczasowe specjalności. Doprowadzenie wykształcenia do żywej jedności „narodowo-socjalistycznej" - oto podstawowy element osobowości nauczyciela. Krieck odrzuca seminarium, jako instytucję wychowującą ludzi szablonowych i niesamodzielnych. Mówi o „samodzielności ucznia" (265) i nauczyciela, a zwalcza współczesne prądy pedagogiczne i zasadę wolności wykładania. Po zwertowaniu studium „wyłażą" pewne sprzeczności (np. w sprawie systemu klasowego). Wywody Kriecka często się powtarzają, w wielu punktach są nieprzejrzyste. Struktura myślenia narodowo-socjalistycznego odbija się dokładnie w dziele Kriecka. Książka wymaga solidnego przestudiowania i wyczerpującej dyskusji, stała się bowiem ewangielią w szkolnictwie hitlerowskim. Od kilku lat młode pokolenie wychowuje się według jej zasad, co bezpornie oddziała w niedalekiej przyszłości na politykę zagraniczną Niemiec. Szczególnie nauczycielstwo polskie winno zająć zdecydowane stanowisko wobec tendencyj zaborczych dzieła Kriecka. A może trzeba w naszym szkolnictwie porobić pewne zmiany — w odpowiedzi na „Wychowanie narodowo-polityczne" i jego masowe oddziaływanie?

Józef Czarnecki.

BIBLIOGRAFIA DOTYCZĄCA ORGANIZACJI PRACY WYCHOWAWCZEJ ORAZ PROGRAMÓW NAUCZANIA W SZKOLE POWSZECHNEJ, GIMNAZJUM I LICEUM.[1]

ORGANIZACJA PRACY WYCHOWAWCZEJ.

Książki

Bursa F. Organizowanie pracy dydaktycznej i wychowawczej w szkole powszech. na zasadzie statutu. Kraków b. r. 8879

Letniewski P. Realizacja zagadnienia wychowawczego na terenie szkoły. Przemyśl 1935. . . 7663

Łotocka S. Plan pracy wychowawczej wskazówki metod. i materiały pomocnicze. W-wa 1936. . 8672

Michałowska J. Zagadnienia wychowawcze w nowych programach. W-wa 1934. 5842, 5843, 7166, 7167, 7185

Milenkiewicz J. Organizacja wychow. w szkole powsz. Wilno 1936. 8698

Mirski J. Wychowanie i wychowawca. W-wa 1936. 8647

Pawłowski L. Z zagadnień organizacji pracy wychowawczej. Zamość 1926. 267

Salwicki A. Plan pracy wychowawczej. Rohatyn b. r. 8606

Wachowski M Program wychowawczy a nauka. W-wa 1934 5726

Wytyczne przy opracowywaniu planu wychowawczego szk. powsz. Wilno 1934. 8801

Artykuły

Arnehker E. Proces wychowawczo-społeczny jako rezultat celowego oddziaływania nauczyciela „Ruch Pedagogiczny" r. 1934/5 s. 343. . . . 1415

Czarnecka St. Postawa wvchowawcza „Przyjaciel szkoły" r. 1936 s. 431. 1961

Dendura St. Jak należy opracowywać plan wychowawczy. „Przyjaciel Szkoły" r. 1935 s. 923. 1961

Gałecki Wł. Najważniejsze zagadnienia wychowawcze w dzisiejszej szkole powsz. „Dzien. Urzęd. K. O. S. Kr. r. 1937. Nr 7 s. 200.

Ikert B. Program i organicja pracy wychowawczej „Przyjaciel Szkoły" r. 1934 s. 649. 1961

Kiken I. Nauczanie wychowujące „Praca Szkolna" r. 1936/7 s. 97. 2286

Kochański B. Organizacje pracy wychowawczej Dz. U. K. O. S. L. r. 1934 s. 589.

Korniszewski F. Granice oraz możliwości wychowawczego kształtowania psychiki ludzkiej. „Chowanna" 1937 s. 241 zesz. 6. 2811

Kozłowski T. Wychowanie w gimnazjach zawodowych „Szkolnictwo Zawodowe" r. 1935/6 s. 113. 4003

Ludwiński P. O t. zw. planach wychowawczych i o wychowaniu. „Praca szkolna" r. 1936/7 s. 6. 2286

Łaszczyńska St. Plan i organizacja pracy wychowawczej w kl. VII szk. powsz. „Przyjaciel szkoły" r. 1935 s. 760. 1961

Mierzejewski J. Plan wychowawczy „Życie szkolne" r. 1934 s. 435, 468.

Okarmus W. Planowanie pracy w szkole. „Praca szkolna" r. 1934/5 s. 204. 2286

Pawlikowska W. Mój plan wychowawczy „Szkoła" r. 1937 s. 31, 54. 4002

Rajczykowski W. Praca wychowawcza „Praca szkolna" s. 173, r. 1933/4. 2286

Rodziewicz W. Jak należy opracowywać plan wychowawczy. „Przyjaciel Szkoły" r. 1935 s. 753 1961

Ryniewicz A. Trzy sposoby realizowania dzieł wychowawczych. „Kultura i wychowanie" r. 1935 s. 263. 6043

Starościakowa H. Organizacje pracy wychowawczej w szkole powsz. „Praca szkolna" r. 1933/4. s. 90. 2286

Trzeciak J. Plan wychowawczy w szkole. „Życie szkolne" r. 1933 s. 19. 1049

PROGRAMY.

Książki

Batorowicz J., Wrotniak A. Szczegółowy plan pracy w oddziale pierwszym. Wł. 1935. . . 4950

Bohucki J. Okres przygotowawczy w klasie 1-ej szk. powsz. W-wa 1935. . . . . 7423, 7442, 7443

[1] Zestawiona na podstawie książek i artykułów (znajdujących się w Centralnej Bibliotece Pedagogicznej o charakterze ogólnym).

Dobraniecki St. Organizacja pracy w kl. II. W-wa 1933. . . . . 5168, 7150, 7151, 7152, 8267

Gimnazjum Kupieckie — wychowanie i nauczanie. Kraków 1936. 9472

Hajnos R. Z doświadczeń nauczyciela realizującego nowe programy w II-ej klasie szk. powsz. K. 1934. 5718

Klebanowski S. Jak ma gimnazjum ogólnokształcące uczyć i wychowywać młodzież. W-wa 1934. 6254

Kotarbiński M. Organizacja pracy w kl. I-ej szk. powsz. W-wa 1933. . . 5109, 7153, 7154, 7155, 8262

Litwin A. Organizacja nauczania w szk. powsz. pierwsz. stopnia. W-wa 1936. . . . . 9030, 9058

Pachucka R. Na marginesie problemów szkoły średniej. Łódź 1936. 8999

Program nauki w gimnazjach państwowych z polskim językiem nauczania (projekt). Lwów. b. r. 7435, 7436

Program nauki w gimnazjach krawieckich (żeńskich) w gimnazjach bieliźniarskich (projekt) W-wa. 1935. 7579

Program nauki w gimnazjach kupieckich (projekt) W-wa 1935. . . . . 7577, 9358

Program nauki w gimnazjach mechanicznych (projekt) W-wa 1935. 7578

Program nauki w liceum ogólnokształcącym wydział klasyczny. Lwów 1937. 9338

Program nauki w liceum ogólnokształcącym wydział humanistyczny (projekt) Lw. 1937. . . 9339

Program nauki w publ. szkołach powsz. pierwszego stopnia. Lw. 1936. 9340

Program nauki w publ. szk. powsz. drugiego stopnia. Lw. 1936. 9341

Saloni J. Nowe programy gimnazjum. Lw. 1936. 9489

Sosnowska L. Z mojej praktyki w klasie pierwszej. W-wa 1935. . . . . 7424, 7440, 7441, 8201

Uwagi wstępne do projektów programów nauki w liceum ogólnokształcącym. Lw. 1937. . . 9338

Wiącek St. Wiwczaruk A. Karpowicz A. Praca w kl. pierwszej szk. powsz. W-wa 1934. 5964, 7425, 7426, 7428, 9140

Wiącek St. Wiwczaruk A. Karpowicz A. Praca w kl. drugiej szk. powsz. W-wa 1934. 5795, 7429, 7430, 7431, 7432

Wiwczaruk A. Praca w szkole powszechnei pierwszego stopnia. W-wa b. r. 9139. 9031

Wiwczaruk A. Karpowicz A. Praca w kl. czwartej szk. powsz. W-wa b. r. 8953, 9033

Zbawnicki S. Podział materiału nauczania na miesiące w kl. drugiej szk. powsz. Wł. 1936. . . 8676

Zbawnicki S. Podział materiału nauczania w kl. piątej szk. powsz. Wł. 1935. 7608

Artykuły

Bornholtz T. W sprawie programów i podręczników (gimnazjum) „Przegląd pedagogiczny" r. 1936 s. 20. 653

Chromik J. Organizacja liceów handlowych i administracyjnych. „Szkolnictwo Zawodowe" r. 1936/7 s. 151. 4003

Dąbrowa J. Reforma szkolna i jej wykonawcy. „Gimnazjum" r. 1936/7 s. 134. 5472

Dr. Program liceum ogólnokształcącego w świetle krytyki nauczycielstwa „Gimnazjum" r. 1936/7 s. 310. 5472

Jeziorański A. Gimnazja Kupieckie „Szkolnictwo Zawodowe" r. 1935/6 s. 49. 4008

Kiełczewski A. Nowe programy w gimnazjach zawodowych a rzeczywistość. „Szkolnictwo Zawodowe" r. 1936/7 s. 10. 4003

Konferencja w sprawie programów licealnych. „Przegląd Pedagogiczny" r. 1937 s. 171 zesz. 12—13. 653

Kotarbiński T. O programach liceów z punktu widzenia potrzeb szkół wyższych „Gimnazjum" r. 193/5 2s.6 124, 171. 5472

Kulański F. O programach nauki w szk. powsz. drugiego stopnia. „Przyjaciel szkoły" r. 1936 s. 355. 1961

Mazur L. W obliczu nowych programów szkół wyżej zorganizowanych. „Praca w klasach łączonych" r. 1936/7 s. 1. 5471

Miśkiewicz W. Program nauki w liceach rolniczych. „Oświata i Wychowanie" r. 1936 s. 537. 2663

Pochnarski B. Jeszcze o liceach „Przegląd Pedagogiczny". r. 1936 s. 243. 653

Straszewski F. Kilka uwag w związku z realizacją nowego programu nauczania. „Gimnazjum" 1936/7 s. 207. 5472

Suchodolski B. Rozpoczynając pracę w liceum. „Przegląd Pedagogiczny" r. 1936/7 s. 227. zesz. 15. 653

KOMUNIKAT

PIEŚNI INSCENIZOWANE — NABYCIE.

Organ korpusu podoficerów służby stałej armii, marynarki wojennej i K. O. P. „Wiarus" wydał część pieśni pióra kpt. Adama Kowalskiego w formie inscenizowanej oraz z objaśnieniami i nutami p.t. „Pieśni inscenizowane".

Objaśnienia są tak wyczerpujące, że pozwalają na zorganizowanie imprez wśród najprymitywniejszych warunków.

Cena wydawnictwa w bardzo estetycznej broszurze wraz z przesyłką pocztową wynosi 2 zł w administracji „Wiarusa", Warszawa, Nowy Świat 23/25.

NADESŁANE.

M. Żakówna, Wołyńskimi drogami. Książnica-Atlas. Lwów—Warszawa. Str. 48. Zł. 0.80.

„Wołyńskimi drogami" to zbiór opisów Wołynia z obszaru nadsłuczańskiego przełomu (teren od rzeki Słuczy po miejscowości Sarny—Rokitno, Kostopol, Ostróg). Jest to kraina odznaczająca się ciekawymi zjawiskami geologicznymi, biologicznymi i etnograficznymi a przy tym pełna egzotycznego uroku krajobrazowego.

W. Spoczyński, Gopło. Z 10 rycinami. Książnica-Atlas. Lwów—Warszawa. (Lektura Geograficzna). Zeszyt 4. Str. 49. Zł. 1.

Praca niniejsza jest pewnego rodzaju monografią jeziora Gopła i Kruszwicy. W sposób zwięzły i popularny, jednakże w ścisłym oparciu o wyniki badań naukowych, daje szczegółowy opis genezy i historii Gopła i najbliższej jego okolicy.

Keltie John S., Gilmour S. Adwentures of Exploration. Book II. Opracowała dr Maria Patkaniowska. Lektura Angielska 3. Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych. Lwów. 1937. Str. 36. Cena zł 0.70.

Dr Gizela Thorowa. Nowy program języka polskiego w gimnazjum i jego realizacje w świetle literatury i praktyki. Odbitka z Dz. Urz. Kurat. O. S. Warszawskiego. 1937. nr 3.

Ferdynand Śliwiński. Jaką wybrać szkołę? Praktyczne informacje dla rodziców i młodzieży. Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych. Lwów 1937 r. Str. 64. Cena zł. 0.60.

W sposób jasny i przystępny omawia autor nowy ustrój i organizację szkolnictwa, udzielając wyczerpujących odpowiedzi na wszystkie możliwe pytania z tego zakresu.

Książka jego jest cennym przewodnikiem nie tylko dla rodziców i wychowawców, ale i dla starszej młodzieży, której ułatwia trafny wybór zawodu.

Niska cena powinna zachęcić wszystkich do zapoznania się z tą pożyteczną publikacją.

M. Falski. Elementarz dla szkół powszechnych miejskich. Ilustr. W. Borowskiego. Książnica Atlas. Lwów—Warszawa 1937.

M. Falski. Elementarz dla szkół powszechnych wiejskich. Ilustr. J. Miklaszewskiego. Książnica Atlas. Lwów—Warszawa. 1937.

„Elementarz powiastkowy (M. Falskiego) wysuwa się na czoło naszej literatury elementarzowej zarówno starannością opracowania, jak rozumną konsekwencją metody". (St. Szober: Zasady nauczania języka polskiego). Te wzmianki są charakterystyczne dla zupełnie wyjątkowego znaczenia, nadawanego powszechnie elementarzem M. Falskiego zarówno przez artystów słowa, jak przez przedstawicieli nauki i przez praktyków nauczania. Elementarze M. Falskiego aprobowane przez Ministerstwo W. R. i O. P. na nowy turnus podręcznikowy, wprowadzają, w porównaniu z poprzednimi wydaniami, nowe udoskonalenia zarówno w doborze i rozkładzie materiału, jak też w szczegółach metodycznych. Otrzymały one nowe ilustracje, stojące na wysokim poziomie artystycznym. Oba Elementarze objaśniają specjalne przewodniki metodyczne.

A. Płaszycka i M. Sadzewiczowa: Jak i dlaczego. Przyroda martwa. Podręcznik dla V kl. szkół powszechnych. Książnica — Atlas. Lwów — Warszawa 1937.

Książka wyróżnia się zarówno pod względem treści, jak i szaty zewnętrznej. Walory dydaktyczne tego podręcznika stanowią: staranne i pełne świeżych, twórczych pomysłów opracowanie doświadczalne, przystępny wykład, dostosowany do wieku czytelnika, i oryginalne ilustracje.

W. Nikliborc i W. Stożek. Arytmetyka i geometria dla VI kl. szkół powsz. II stopnia. Kurs B. Książnica-Atlas. 1937.

Autorzy oparli się na zasadzie, że przy wprowadzaniu nowych zajęć należy czerpać przykłady z dziedzin nie tylko dostępnych uczniowi wiejskiemu, lecz także z życiem wiejskim związanych. Zasadę tę stosują zarówno w doborze przykładów, jak i w dziale zadań. Nowość stanowią opowiadania, służące za przykłady, na których jakieś pojęcie, czy działanie jest objaśnione. Całość opracowana metodycznie i przystępnie.

Ogłoszenia*)

Prenumerata { Roczna . . . . zł. 5.— / Półroczna . . . . zł. 2.50
Numer pojedyńczy 50 groszy.

Ceny ogłoszeń { Cała strona . . . . zł. 120.— / Pół strony . . . . zł. 70.— / Ćwierć strony . . . . . . zł. 35.—

Rękopisów Administracja nie zwraca. Konto P. K. O. 30.617.
Adres Redakcji i Administracji: Lublin, Kuratorium Okręgu Szkolnego.
*) Za treść ogłoszeń Redakcja Dz. Urz. K. O. S. Lub. nie odpowiada.

Lubelskie Zakłady Graficzne właśc. Adam Szczuka—Lublin, Zamojska 12.